

Romanien ja poliisien välisiä kohtaamisia Oulun poliisilaitoksen alueella

Rajaniemi Josefiina ja Reiniharju Maarit

03/2023

TIIVISTELMÄ

Rajaniemi Josefiina ja Reiniharju Maarit: Romanien ja poliisien välisiä kohtaamisia Oulun poliisilaitoksen alueella

Opinnäytetyön muoto: Tutkimuksellinen

Julkisuusaste: Julkinen

Ohjaaja: Majanen Jussi ja Vainio Jani

Tutkinto: Poliisi (AMK)

Tässä opinnäytetyössä on tutkittu romanien ja poliisien välisiä kohtaamisia Oulun poliisilaitoksen alueella. Työmme tarkoituksena on tutkia, millaiseksi romanien ja poliisien väliset kohtaamiset koetaan yleisellä tasolla sekä selvittää, millä tavoin voisi edistää romanien ja poliisien välistä yhteistyötä. Opinnäytetyö on rajattu koskemaan Oulun poliisilaitoksen aluetta. Opinnäytetyömme tietopohjana on käytetty ajankohtaisia ja erilaisia lähteitä aiheeseen liittyen. Opinnäytetyössämme on käytetty kvalitatiivista eli laadullista tutkimusmenetelmää. Aineiston tiedonkeruumenetelmänä on käytetty haastattelua, josta haastattelumenetelmäksi valikoitui teemahaastattelu. Opinnäytetyötämme varten on haastateltu kahta poliisia ja kahta romanikulttuurin edustajaa Oulun poliisilaitoksen alueelta.

Opinnäytetyömme taustalla on yhteiskunnassamme jatkuvasti kasvava monikulttuurisuus. Yhdenvertaisuus ja sen edistäminen vaatii kehittämistä poliisissa. Poliisin täytyy kohdella kaikkia asiakkaita tasavertaisesti ja sovintoa edistäen. Jokaisella poliisin asiakkaalla on oikeus tulla kohdatuksi yksilönä, ei jonkun ryhmän tai kulttuuritaustan edustajana. Opinnäytetyömme tarkoituksena on tarjota työkaluja romanien ja poliisien välisiin kohtaamisiin ja lisätä poliisien ymmärrystä romanikulttuurista ja näin parantaa yhteistyötä.

Haastatteluista kävi ilmi, että poliisin ja romanien välinen yhteistyö on tänä päivänä jo melko sujuvaa ainakin Oulun poliisilaitoksen alueella, mutta kehitettävää kuitenkin vielä löytyy. Tutkimuksen mukaan luottamuksen kokeminen tapahtuu yksilötasolla. Poliisilla tulisi olla tietoa romanikulttuurista vielä lisää, ja sitä tulisi myös opettaa enemmän osana opintoja. Kohtaamistilanteiden ensivaikutelmalla on merkittävä merkitys luottamuksen syntymisessä ja tilanteiden ratkaisemisessa. Tulokset osoittavat, että poliisintyötä on tärkeää tehdä omalla persoonalla ja että oma aktiivisuus eri kulttuurien oppimisessa on tärkeää.

Sivumäärä: 31

Tarkastuskuukausi ja vuosi: maaliskuu 2023

Avainsanat: romanikulttuuri, poliisi, yhdenvertaisuus, luottamus, ennakkoluulot

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
1.1 Aiheen valinta ja rajaus	1
1.2 Tutkimuskysymykset	2
2 POLIISI	3
2.1 Poliisin arvot	3
2.2 Poliisin eettinen vala ja eettinen koodisto	4
2.3 Luottamus poliisiin	5
2.4 Yhdenvertaisuus	6
2.1.1 Ennakkoluulot	7
2.1.2 Stereotypiat	8
3 ROMANIT SUOMESSA	8
3.1 Romanikulttuuri	9
3.2 Romaniperhe	11
3.3. Romaneihin kohdistunut syrjintä.....	12
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	13
4.1 Kvalitatiivinen tutkimus.....	13
4.2 Teemahaastattelu	14
4.3. Aineiston analyysi	15
5 TUTKIMUSTULOKSET	16
5.1 Romanien kokemukset kohtaamistilanteista.....	16
5.2 Poliisien kokemukset kohtaamistilanteista.....	19
6 JOHTOPÄÄTÖKSET	23
6.1 Kohtaamistilanteet	23
6.2 Ennakkoluulot	25
6.3 Luottamuksen kokeminen	26
6.4 Yhteistyön kehittäminen	26
7 POHDINTA	27
LÄHTEET	29
LIITE 1: Haastattelurunko	31

1 JOHDANTO

Poliisi kohtaa päivittäin työssään erilaisia ihmisiä erilaisista kulttuureista ja lähtökohdista. Riippumatta siitä, minkälaisista lähtökohdista tai kulttuurista ihminen on, täytyy poliisin työssään kohdella kaikkia tasapuolisesti. Yhdenvertaisuus ja syrjinnänvastainen toiminta on viranomaisten, myös poliisityön lähtökohta (Vanhanen 2021, 4).

Tämä opinnäytetyö käsittelee romanien ja poliisien välisiä kohtaamisia poliisin työssä Oulun poliisilaitoksen alueella. Idea opinnäytetyöhömmme syntyi siitä, kun saimme tietää, että Oulun poliisilaitoksen alueella, Jokilaaksojen kenttäjohtoalueella valvonta- ja hälytyssektorilla on olemassa niin sanottu epävirallinen yhteistyö yksittäisen poliisin toimesta, joka kattaa monen eri romanisuvun yhteydenotot kautta Suomen. Löysimme myös Sari Vanhasen vuonna 2021 tehdyn ”Poliisi ja romanit- yhdenvertaisuuden ja yhteistyön kysymyksiä” nimisen katsauksen, joka vahvisti edelleen mielenkiintoamme aiheita kohtaan. Edellä mainittua katsausta lukiessamme havahduimme siihen, miten tärkeää on poliisina tuntea eri kulttuureja ja niiden edustajia. Aihetta ei ole juurikaan tutkittu ja halusimme myös senkin vuoksi tarttua tärkeään ja ajankohtaiseen aiheeseen.

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, kokevatko poliisit ja romanit jonkinlaisia ennakkoluuloja toisiaan kohtaan ja jos kokevat, niin millaisia? Entä kokevatko romanit poliisit luotettavina? Opinnäytetyömme avulla haluamme myös rakentavalla tavalla selvittää, millä tavoin romanien ja poliisien välistä yhteistyötä voisi kehittää. Opinnäytetyömme on rajattu Oulun poliisilaitoksen alueelle. Koska tähän opinnäytetyöhön on haastateltu yhteensä neljää ihmistä saman poliisilaitoksen alueelta, ei tutkimuksen tuloksia voida yleistää.

Opinnäytetyömme on tutkimuksellinen opinnäytetyö. Tavoitteenamme on tehdä tutkimus, jonka lopputuloksena saadaan konkreettista ja hyödyllistä tietoa. Tutkimme aihetta kvalitatiivisella eli laadullisella tutkimusmenetelmällä. Tiedonkeruumenetelmänä tässä tutkimuksessa on käytetty haastatteluja. Tämän lisäksi tässä opinnäytetyössä on informatiivista teoretietoa romanikulttuurista, luottamuksesta, poliisin arvoista ja ennakkoluuloista hyödyntäen erilaisia kirjallisuuslähteitä.

1.1 Aiheen valinta ja rajaus

Valitsimme opinnäytetyömme aiheen sen vuoksi, koska olemme molemmat kiinnostuneita romanikulttuurista ja haluamme oppia siitä lisää. Lisäksi olemme kiinnostuneita poliisin ja romanien välisestä kanssakäymisestä ja yhteistyöstä. Koemme, että aihe on ajankohtainen nyt ja etenkin tulevaisuudessa, koska poliisi kohtaa päivittäin työssään ihmisiä erilaisista kulttuureista ja vähemmistöryhmistä.

On tärkeää, että poliisi tunnistaa eri kulttuureista tulevat ihmiset, tuntee heidän kulttuuriaan ja näin osaa toimia heidän kanssaan tasa-arvoisuutta ja sovintoa edistäen. Koemme, että Poliisiammattikorkeakoulussa eri kulttuurien opetus jää hyvin niukaksi. Esimerkiksi romanikulttuurista ei juurikaan opeteta koulussa. Mielestämme se olisi äärettömän tärkeää poliisiopiskelijoille tulevan työn kannalta, jotta kohdattaessa romanikulttuurin väestöä poliisi pystyisi työskentelemään parhaalla mahdollisella tavalla heidän kanssaan.

Tähän opinnäytetyöhön on haastateltu Oulun poliisilaitoksen alueelta kahta poliisihenkilöä, joista toinen työskentelee valvonta- ja hälytyssektorilla ja toinen rikostutkinnassa. Poliisihaastateltavista toinen poliisi työskentelee Oulun poliisilaitokseen kuuluvalla Jokilaaksojen kenttäjohtoalueella ja toinen Oulun poliisilaitoksella. Opinnäytetyön aihetta suunniteltaessa, koimme tärkeäksi saada poliisinäkökulman lisäksi romaninäkökulma työhömmme. Henkilökohtaisesti koimme arvokkaana, ainutkertaisena ja tärkeänä sen, että pääsimme opinnäytetyötä tehtäessä tutustumaan romanikulttuuriin ja romaneihin haastatteluja tehtäessä. Opinnäytetyöhön on haastateltu kahta romanihenkilöä, jotka asuvat Oulun poliisilaitoksen alueella. Tällä tavalla saimme aikaan laadukkaan, monipuolisen ja molempien osapuolten näkemykset opinnäytetyöhömmme.

Aiheen rajaaminen tapahtui siten, että haastattelimme ainoastaan Oulun poliisilaitoksen alueella työskenteleviä poliiseja, sekä romaneja, jotka asuvat Oulun poliisilaitoksen alueella. Jatkossa olisi mielenkiintoista tutkia, onko esimerkiksi pääkaupunkiseudun poliisien näkemyksissä eroja verrattaen pohjoisen alueen poliiseihin ja romaneihin? Opinnäytetyöprosessin edetessä pohdimme myös sitä, olisiko ollut kannattavaa haastatella työhön myös sellaisia poliiseja, jotka eivät niin paljon ole romanien kanssa tekemisissä. Nämä olisivat voineet olla esimerkiksi vastavalmistuneita valvonta- ja hälytyssektorilla työskenteleviä poliisihenkilöitä, joiden kontaktit romanien kanssa ovat vähäiset verrattuna tämän opinnäytetyön haastateltaviin poliisihenkilöihin. Tämän työn molemmat poliisihaastateltavat ovat olleet romanien kanssa paljon tekemisissä työnsä puolesta. Tulimme kuitenkin siihen lopputulokseen, että aiheen rajaaminen oli järkevää kuten sen rajasimme ja haastattelujen määrä ja laatu on riittävä sitä varten, että saimme kattavasti vastaukset tutkimuskysymyksiimme.

1.2 Tutkimuskysymykset

Tutkimusongelman rajaaminen ja määrittely on tärkeää, sillä se, mikä ohjaa koko tutkimusprosessia on tutkimusongelma. Tutkimuskysymys ohjaa aineistonkeruuta ja tutkimusta. Tutkimuksen taustalla on aina tutkimusongelma ja se muutetaan tutkimuskysymykseksi. (Kananen, 2017, 56, 60.) Halusimme tutkimuksemme avulla saada tietoa poliisin ja romaneiden välisistä kohtaamisista ja laatiimme tutkimuskysymyksiemme avulla lähdimme tutkimaan asiaa.

Tutkimuskysymyksemme/ongelmamme, jota haluamme selvittää ovat seuraavat:

- 1) Kuinka poliisit työssään ja romanit poliiseja kohdatessaan kokevat heidän väliset kohtaamisia yleisellä tasolla?
- 2) Onko jommallakummalla osapuolella ennakoluuloja toisiaan kohtaan poliisin ja romanien välisissä kohtaamistilanteissa? (Jos on, millaisia ja miksi?)
- 3) Luottavatko romanit poliisin toimintaan?
- 4) Millä tavoilla romanien ja poliisien välisiä kohtaamisia ja tätä kautta syntyvää yhteistyötä poliisin ja romanien välillä voisi kehittää?

2 POLIISI

Poliisilain 1 luvun 1 §:n mukaan poliisin tehtävänä on oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen, sekä rikosten ennalta estäminen, paljastaminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen. Poliisi toimii turvallisuuden ylläpitämiseksi yhteistyössä muiden viranomaisten, sekä asukkaiden ja yhteisöjen kanssa ja huolehtii tehtäviinsä kuuluvasta kansainvälisestä yhteistyöstä. (PolL 1:1.1.)

Poliisilain 1 luvun 2§ mukaan poliisin on kunnioitettava perusoikeuksia ja ihmisoikeuksia sekä toimivaltuuksia käyttäessään valittava perusteltavissa olevista vaihtoehdoista se, joka parhaiten edistää näiden oikeuksien toteutumista. (PolL 1:1.2.)

Poliisin strategian 2020-2024 visio on, että poliisi on kaikkien turvaaja, kaikkina aikoina. Poliisin strategia korostaa siis sitä, että kaikkien arki turvataan. (Poliisin nettisivut, strategiat. Luettu 08.02.2023.)

2.1 Poliisin arvot

Sari Vanhasen (2021, 15) "Poliisi ja romanit – yhdenvertaisuuden ja yhteistyön kysymyksiä" -katsoituksen mukaan poliisin toimintaa ohjaavat lainsäädännön lisäksi poliisin arvot, jotka ovat palvelu, oikeudenmukaisuus, osaaminen ja henkilöstön hyvinvointi. Poliisin eettisen koodiston tulee olla kaikkien poliisitehtävien taustalla ja poliisin eri toimintojen pohjalla ja nämä arvot ovat myös osana sitä.

Kaiken poliisityön taustalla ovat poliisin toimivaltuudet. Vaikka yleisesti poliisissa puhutaan toimivaltuuksista, tullaan harvoin ajatelleeksi sitä, että pohjimmillaan niissä on kyse perus- ja ihmisoikeuksista, sekä niiden turvaamisesta. Poliisin toimivaltuudet suojaavat ja turvaavat jokaisen ihmisen perus- ja ihmisoikeuksia ja samalla selkeyttävät poliisin toimintakenttää. Jotta nämä edellä mainitut toteutuisivat poliisityössä, edellyttää se ihmisten arvostavaa kohtaamista joka tilanteessa ja myös ammatillista osaamista. (Vanhanen 2021, 14.)

Jokaisella ihmisellä on perustuslaillinen oikeus tulla kohdelluksi omana itsenään, eikä minkään tietyn ryhmän tai kulttuuritaustan edustajana. Viranomaisena poliisilla on erityinen vastuu tässä asiassa. Sellaista käsitystä ei tulisi syntyä asiakkaalle, että esimerkiksi tilanteita, jotka koskevat romaneja, ei hoideta samalla tavalla kuin vastaavia tilanteita muiden kanssa. Se, että poliisi ei itse syyllisty syrjivään tai epäasialliseen kohteluun on erityisen tärkeää. (Vanhanen 2021, 24.)

2.2 Poliisin eettinen vala ja eettinen koodisto

Jokainen henkilö, joka valmistuu Suomessa poliisiksi, antaa poliisin eettisen valan. Tämän valan tarkoituksena on se, että jokainen uusi poliisi tiedostaa ja sisäistää ne toimintatavat ja arvot, joita poliisilta odotetaan. Eettinen vala menee seuraavasti:

“Lupaen parhaan kyyni ja taitoni mukaan käyttäytyä aina ja kaikissa tilanteissa poliisin arvolle sopivalla tavalla.

Kunnioitan jokaisen ihmisarvoa ja oikeuksia.

Käytän poliisin valtuuksiani lainsäätäjän tarkoittamalla tavalla.

Noudatan esimiesteni käskyjä ja olen valmis kohtaamaan poliisin ammattiin liittyvät vaarat.

Toimin avoimesti ja sovinnollisuutta edistäen.

Käyttäydyn rehdisti, auttavaisesti ja ammatillista yhteishenkeä vahvistaen.

Olen oikeudenmukainen ja toimin koko työyhteisön parhaaksi.

Tällä tavalla tahdon poliisina palvella.” (Poliisiammattikorkeakoulu 2022, Poliisin eettinen vala.)

Sisäasiainministeriön ja opetushallituksen julkaiseman “Romanin ja poliisin kohdatessa” -oppaan (2007, 7) mukaan poliisin eettistä valaa voidaan tulkita esimerkiksi niin, että kun poliisi työssään kohtaa romanin tai johonkin muuhun vähemmistöön kuuluvan ihmisen, poliisi ei anna mahdollisten aikaisempien negatiivisten kokemusten vaikuttaa kohtaamisiin, vaan kohtaa ihmisen ihmisenä.

Yksi hyvän hallinnon tunnusmerkki on eettisyys. Poliisin toimintaa ohjaavat poliisin eettiset periaatteet ja sitä kautta ne vahvistavat yleistä luottamusta poliisia kohtaan ja edistävät hyvän hallinnon toteutumista. Poliisin arvoista johdetut kahdeksan periaatetta muodostavat poliisien eettisen koodiston. (Poliisi 2023, Poliisin eettinen koodisto.)

Poliisin eettisiin periaatteisiin kuuluu muun muassa se, että poliisin toiminnalle löytyy aina peruste laista ja se, että poliisin toiminta on ennustettavaa. Kaikissa tilanteissa kansalaisten tulee voida luot-
taa poliisiin. Kaikessa toiminnassaan poliisin tulee turvata perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Poliisin tulee toimia yhdenvertaisesti ja tasa-arvoisesti. Jokainen poliisi vastaa omalta osaltaan siitä, ettei itse toimi tai yllytä muita toimimaan halveksivasti tai syrjivästi. Poliisi kohtelee kollegoita ja asiak-
kaita, samanarvoisesti, riippumatta siitä, mitkä ovat heidän henkilökohtaiset taustat tai ominaisuudet. Kehenkään ei suhtauduta halveksivasti, alentavasti tai ennakkoluuloisesti. (Poliisi 2023, Poliisin eetti-
nen koodisto.)

Eettinen koodisto ei anna suoria vastauksia erilaisiin ristiriitoihin eikä siihen, miten yksittäisissä tilan-
teissa pitäisi toimia. Eettinen koodisto ohjaa pohtimaan oikeuksia ja velvollisuuksia työyhteisön jäse-
nenä ja se ohjaa sekä ammatillista toimintaa että siihen liittyviä ratkaisuja valintoineen. (Vanhanen
2021, 15.)

2.3 Luottamus poliisiin

Suomalaisista valtaosa luottaa yhä vahvasti poliisiin. 91 prosenttia viimeisimpään poliisibarometriin
(vuonna 2020) vastanneista luottaa poliisiin melko paljon tai erittäin paljon. Kuitenkin luottamus on
vähentynyt jonkin verran edellisestä mittauksesta, sillä vuonna 2018 se on ollut 95 prosenttia. Poliisi
on tulosten perusteella onnistunut tärkeimmässä tehtävässään hyvin ja poliisityötä arvostetaan. (Poli-
siammattikorkeakoulu 2022, Poliisibarometri.)

Sisäministeriön vuosille 2019-2023 laatiman poliisin ennalta estävän työn strategian, enskan, mukaan
Suomessa luottamus poliisiin, muihin instituutioihin, sekä muihin ihmisiin on verrattuna suurimpaan
osaan maailman maista edelleen huomattavan korkealla. Luottamus on keskeinen suomalaisen yh-
teiskunnan voimavara, joka vahvistaa viranomaisten toiminnan vaikuttavuutta ja edistää yhteiskunnan
toimivuutta. Muuttuvassa ympäristössä yhteiskunnan kannalta keskeistä on ylläpitää luottamusta po-
liisiin myös jatkossa. Ammattitaitoinen ja osaava poliisitoiminta ylläpitää ja vahvistaa kaikkien väestö-
ryhmien luottamusta poliisin toimintaan. (Sisäministeriö 2018, 6.)

Edellä mainitun ennalta estävän työn strategian mukaan vähemmistöryhmien ja poliisin välinen vuo-
rovaikutus ja kanssakäyminen ovat tärkeitä kaikille osapuolille. Niiden kautta voidaan edistää hyviä
väestösuhteita, vahvistaa yhdenvertaisuuden toteutumista sekä lisätä vähemmistöryhmien luotta-
musta poliisiin ja yhteiskuntaan laajemmin. Vuorovaikutus edistää poliisin tiedonsaantia vähemmistö-
ryhmien turvallisuusongelmista, huolista sekä siitä, mitkä seikat vaikuttavat eri vähemmistöryhmien
turvallisuuteen ja turvattomuuden tunteeseen. Vuorovaikutus ja keskustelu edellyttävät molemmi-
puolista luottamusta ja luottamus syntyy vain toisen tuntemisen ja kanssakäymisen tuloksena. (Sisä-
ministeriö 2018, 22.)

Risto Harisalon ja Ensio Miettisen mukaan kirjassa "Luottamus, pääomien pääoma" kukaan ei voi ostaa eikä lainata luottamusta itselleen, koska luottamus syntyy ihmisten välisen kanssakäymisen, vuorovaikutuksen ja yhteistyön yhteisvaikutuksena. Luottamus on lunastettava, tai ansaittava omalla käytöksellään. (Harisalo ym. 2010, 29.) Luottamusta ei siis voida pitää itsestäänselvyytenä, vaan jokaisen poliisin on tehtävä töitä kansalaisten luottamuksen ansaitsemiseksi.

Epäluottamus on taas sellaista, mikä saa ihmiset pelkäämään ja varomaan toisiaan. Kun ajatellaan ihmisten välisiä vuorovaikutussuhteita, epäluottamus vaikuttaa niihin haitallisesti. Se vieraannuttaa ja etäännyttää ihmiset toisistaan ja saa heidät tuntemaan toisensa vihollisikseen ja vastustajikseen. Epäluottamus rajoittaa organisaation mahdollisuuksia toteuttaa tavoitteensa ja menestyä. Epäluottamus on kuitenkin mahdollista muuttaa luottamukseksi, mutta se ei ole helppoa. Epäluottamuksen muuttaminen takaisin luottamukseksi on mahdollista vain, jos ihmiset ottavat tavoitteekseen keskinäisten suhteiden parantamisen ja suostuvat kohtaamaan toisensa. (Harisalo ym. 2010, 51-56.)

Riittävä tieto ja vuorovaikutus ovat yhteistyön avainsanoja ja yhteistyön aikana keskinäinen luottamus voi kasvaa. Olisi hyvä, että poliisilaitoksissa olisi poliisi, joka pystyisi luomaan ja ylläpitämään alueensa romanien kanssa avoimet ja luottamukselliset suhteet ja olisi kiinnostunut heidän kulttuuristaan. (Sisäasiainministeriö 2007, 17.)

2.4 Yhdenvertaisuus

Yhdenvertaisuudesta säädetään Suomen perustuslaissa, rikoslaissa, yhdenvertaisuuslaissa sekä eri elämänalueita koskevassa lainsäädännössä. Viranomaisilla on velvollisuus kaikessa toiminnassaan edistää suunnitelmallista ja tavoitteellista yhdenvertaisuuden toteutumista. (Vanhanen 2021, 16.) Poliisin tulee kohdella jokaista kohtaamaansa ihmistä yhdenvertaisesti, riippumatta siitä, mistä lähtökohdista tai taustoista ihminen on.

Yhdenvertaisuuslain kolmannen luvun kahdeksannen pykälän ensimmäisen momentin mukaan ketään ei saa syrjiä iän, alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, poliittisen toiminnan, ammattiyhdistystoiminnan, perhesuhteiden, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Syrjintä on kielletty riippumatta siitä, perustuuko se henkilöä itseään vai jotakuta toista koskevaan tosiseikkaan tai oletukseen. (Yhdenvertaisuuslaki 30.12.2014/1325 3 luku 8 §.)

Pääsääntöisesti turvallisuusviranomaisten tehtäviä hoidetaan määrättyjen prosessien mukaan. Tämä saattaa luoda käsityksen siitä, että kun ihmisiä kohdellaan samalla tavalla, heitä kohdellaan silloin yhdenvertaisesti. Yhdenvertainen kohtelu edellyttää kuitenkin tilannekohtaista harkintaa, eikä se tarkoita

samankaltaista kohtelua kaikille, sillä esimerkiksi eri väestöryhmien ja sukupuolten välillä voi olla eroja yhteiskunnallisessa asemassa, tarpeissa, ongelmassa ja myös elämäntilanteissa. Se, että yhdenvertaisuus tosiasiallisesti toteutuu tarkoittaa sitä, että otetaan huomioon heikommassa asemassa olevan väestöryhmän tai henkilön erityistarpeet. (Vanhanen 2021, 16.)

Yhdenvertaisuuslain mukaan syrjintä on joko välillistä tai välitöntä. Yhdenvertaisuuslain kolmannen luvun kahdeksannen pykälän mukaan syrjintä on välitöntä, jos jotakuta kohdellaan henkilöön liittyvän syyn perusteella epäsuotuisammin kuin jotakuta muuta on kohdeltu, kohdellaan tai kohdeltaisiin vertailukelpoisessa tilanteessa. (Yhdenvertaisuuslaki 30.12.2014/1325 3 luku 8 §.)

Yhdenvertaisuuslain kolmannen luvun 13 pykälän mukaan välillinen syrjintä taas on sitä, jos näennäisesti yhdenvertainen sääntö, peruste tai käytäntö saattaa jonkun muita epäedullisempaan asemaan henkilöön liittyvän syyn perusteella paitsi, jos säännöllä, perusteella tai käytännöllä on hyväksyttävä tavoite ja tavoitteen saavuttamiseksi käytetyt keinot ovat asianmukaisia ja tarpeellisia. (Yhdenvertaisuuslaki 30.12.2014/1325 3 luku 13 §.)

2.1.1 Ennakkoluulot

Kaikilla ihmisillä on toisia ihmisiä ja ihmisryhmiä koskevia ennakkokäsityksiä, ennakkoluuloja ja stereotyyppioita. Edellä mainituiden avulla monimutkaisista ilmiöistä tehdään yksinkertaisia. Tyypillistä ihmisille on se, että jaamme toisia ihmisiä eri ryhmiin. Usein tällainen ryhmäjako johtaa siihen, että pidämme jotain ryhmää parempana kuin toista. Se, mikä on erityisen tärkeää muistaa kulttuurien välisissä kohtaamisissa, on, että emme voi välttämättä esimerkiksi ulkoisten tunnusmerkkien perusteella tietää, millaiset arvot yksilöllä on, mihin ryhmään hän kuuluu ja millaisia tapoja hän esimerkiksi noudattaa. (Rasilainen 2018.)

Ennakkoluulo on etukäteen tehty, joko suotuisa tai epäsuotuisa käsitys ihmisryhmästä tai esimerkiksi yksilön etnisyydestä, kielestä, kansallisuudesta tai muusta henkilöön liittyvästä ominaisuudesta johtuen. Ennakkoluulot ovat ihmisille tyypillinen tapa, jolla järjestämme ajatuksiamme. Koska ihminen ei voi itse tietää kaikesta ennalta, ihminen turvautuu luokitteluun ja tyypittelyyn. Jotta pystyisimme hallitsemaan kaikkea informaatiota ympärillämme, tarvitsemme nopeita jaotteluja ja hahmotelmia. Ennakkoluuloja on kaikilla ja jotta ihminen voisi vapautua niistä, tulee ihmisen ensimmäiseksi tunnistaa ja tiedostaa omat ennakkoluulonsa. (Rasilainen 2018.)

Ihmiset muodostavat käsityksensä toisista ihmisistä pitkälti aikaisempien kohtaamisten ja kokemusten perusteella. Asiallinen, tasa-arvoinen ja oikeudenmukainen kohtelu poliisin puolelta edesauttaa sitä, että romanien luottamus poliisia kohtaan kasvaa. Romanien tulisi puolestaan ymmärtää, että poliisi

tekee työtään ja tätä kautta omalla toiminnallaan hälventämään ennakkoluuloja. (Sisäasiainministeriö 2007, 13.)

2.1.2 Stereotypiat

Stereotypiat ovat kaavamaisia, yleistäviä ja pelkistettyjä käsityksiä, oletuksia ja odotuksia erilaisiin ihmisiin liittyvistä ominaisuuksista ja käyttäytymisestä. Stereotypiat sisältävät negatiivisia tai positiivisia ennakkokäsityksiä ja ne ovat usein tiedostamattomia. Stereotypiat ovat jaettuja, ei niinkään yksilöllisiä, vakiintuneita mielikuvia meille vähän tuntemattommista ihmisistä tai asioista. Stereotypiat ovat oletuksia ja tulkintoja. Stereotypioita voi käyttää ikään kuin parhaana saatavilla olevina arvauksina, ennen kuin pääsemme itse tutustumaan uusiin asioihin tai ihmisiin ja selvittämään, millainen tämä uusi ihminen tai asia oikeasti on. Stereotypiat ohjaavat meitä tekemään toisista havaintoja valikoivalla tavalla. Kulttuurienvälisessä kommunikaatiossa toisaalta, on tarpeen tehdä yleistyksiä, jotka pohjautuvat kulttuuriin, koska emme voi olettaa, että jokainen ihminen maailmassa toimii täysin toisista riippumatta ja että meidän jokaisen toimintatapamme olisivat ainutlaatuisia. (Rasilainen 2018.)

3 ROMANIT SUOMESSA

Romanit ovat kielellinen, etninen ja kulttuurillinen vähemmistö (Romanit.fi 2020.). Suomen lainsäädännössä ei käytetä käsitettä kansallinen vähemmistö, vaan puhutaan erilaisista ryhmistä. Perustuslaki määrää esimerkiksi saamelaisille alkuperäiskansana sekä romaneille oikeuden ylläpitää ja kehittää omaa kulttuuriaan. Perustuslaissa ei ole erikseen eritelty ryhmiä, mutta lain perusteluissa todetaan romanien olevan yksi näistä "ryhmistä" (Salonen & Villa 2005, 18). Suomessa romaneja on elänyt jo viidensadan vuoden ajan. Suomessa on nykyisin romaneja arviolta 13 000-14 000 ja osa heistä asuu Ruotsissa. Suomen romanit ovat Suomen kansalaisia ja heidän äidinkielenään on suomi. (Romanit.fi 2020.) Nimityksiä, joita Suomessa käytetään ovat romani, mustalainen ja tumma. Neutraali ja suositeltu nimitys on romani. Sana romani juontaa juurensa kansainvälisen romanikielen sanasta rom, ihminen. (Romanomissio, luettu 03.02.2023.)

Suomen romanipoliittisen ohjelman (ROMPO) 2018-2022 mukaan Suomen romanit ovat olleet vahvasti mukana rakentamassa Suomea ja ovat kantaneet myös sodissa oman vastuunsa Suomen maanpuolustuksesta. Romanit kokevat vahvasti olevansa Suomen kansalaisia ja he haluavat olla aktiivisesti mukana suomalaisessa yhteiskunnassa. Suomen romaneilla on täydet kansalaisoikeudet ja -velvollisuudet. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2018, 9.)

Romanien asema Suomessa on vahvistunut viimeisten vuosikymmenten aikana huomattavasti. Suomen romanien tila on hyvä esimerkiksi muihin EU-maihin verrattuna. Julkisen sektorin työtä täydentäviä romanijärjestöjä toimii Suomessa aktiivisesti. Osallisuuden, vaikuttamisen ja yhdenvertaisuuden edistäminen on näissä kaikissa painopiste. Romanien asioita edistetään valtakunnallisella, alueellisella ja paikallisella tasolla. (Vanhanen 2021, 10.)

Suomalaisessa yhteiskunnassa romanit elävät tavallista arkea, opiskelevat ja ovat työelämässä. Samalla romanit ovat osittain kuitenkin sivussa siitä, mikä pääväestön elämässä on yleensä itsestäänselvyyttä tai "tavallista". Suomalaisiin verrattuna yhteisöllisesti romanit ovat keskimääräisesti heikommassa asemassa esimerkiksi talousasioissa, koulutuksen suhteen sekä ylipäänsä sosiaalisen aseman suhteen. Romanien koulutuksen vähäisyys ulottuu pitkälle romanien historiaan ja kiertolaiselämään, mikä osaltaan silloin on vaikeuttanut esimerkiksi opiskelua jatkuvan asuinpaikan muuttumisen vuoksi. (Vanhanen 2021, 6.)

Ennakkoluulot ja stereotypiat liittyvät usein romaneihin ja heihin on jo vuosisatojen ajan helposti lyöty huijauksen ja rikollisen leima. Tosiasiassa romanit eivät keskimäärin ole kuitenkaan sen enempää rikollisia kuin ei-romanit. Romanit ovat vähemmistö, johon on kautta vuosisatojen liittynyt paljon ennakkoluuloja ja väärinkäsityksiä. Romanit ovat olleet kiehtovia, joskin myös pelätty ja vihattu vähemmistö. Valitettavasti romaneihin ovat iskostuneet usein väärät, mutta joskus myös oikeat kielteiset mielikuvat. Esimerkiksi kanavarkaan leima on liitetty romaneihin ja onpa heidän kerrottu varastelevan lapsiakin muinoin. (Heikinheimo 2015, 63, 200.)

3.1 Romanikulttuuri

Kulttuuri on suurin piirtein sama asia kuin elämäntapa. Kulttuuriset piirteet eivät ole periytyviä asioita, vaan ne ovat opittuja sellaisia. Kulttuuriin kuuluvat esimerkiksi ajattelun ja tuntemisen tavat, tunteiden näyttäminen tai kätkeminen, tavat syödä tai tervehtiä. Myöskin kulttuuriin kuuluu kaikki ne asiat, joita kansat ja ihmiset ovat historiansa aikana oppineet arvostamaan, tekemään, joista he ovat oppineet nauttimaan ja joihin he ovat oppineet uskomaan. Kulttuurin muodostavat esimerkiksi tietyn kansan tai ryhmän jaetut arvot ja asenteet, uskomukset, tavoitteet sekä toimintatavat ja käytännöt. Kaikissa kulttuureissa on kuitenkin osatekijöitä, joita vain osa kulttuurin jäsenistä kannattaa ja hekin voivat kannattaa niitä vaihtelevasti. Jokaisessa kulttuurissa on aina niitä, jotka eivät noudata enemmistön ylläpitämiä tapoja tai normeja tai sitten eivät jaa kulttuurin keskeisiä käsityksiä. (Rasilainen 2018.)

Kun puhutaan romanikulttuurista, on pidettävä mielessä, että alueellisia eroja kulttuurissa on olemassa myös maan sisällä. Myöskin voi olla suku-, perhe- ja henkilökohtaisia eroja alueellisten erojen

lisäksi. Erot eivät välttämättä ole suuria, mutta huomioon on otettava myös yksilöllisyys, kun puhutaan kiinteästä kulttuurillisesta yhteisöstä. (Suomen romanifoorumi, luettu 03.02.2023.)

Romaneilla on edelleen kaikissa maissa oma arvojärjestelmänsä, uskomukset ja kulttuuriin liittyvät perinteet. Romaneilla on paljon yhteisiä piirteitä kaikissa maissa. Silti on huomioitava, että kaikki romanit eri puolilla maailmaa eivät omaa samoja tapoja ja tottumuksia. (Heikinheimo 2015, 61.)

Yksi keskeinen arvo romanikulttuurissa kunnioituksen lisäksi ovat hyvät käytöstavat. Romanikulttuuri ja tapaperinne eroavat monessa suhteessa pääväestöön ja etiketti on erilainen. Tämä näkyy arkipäiväisissä asioissa ja kohtaamisissa, esimerkiksi tervehtimisessä. Romaneilla esittäytyminen tapahtuu toisin, kuin muun suomalaisen väestön kesken ja he eivät kättele toisiaan. (Romanomissio, luettu 03.02.2023.)

Vanhempien ihmisten kunnioittaminen on romanikulttuurin perusta. Vanhempien kunnioittamiseen perustuvat lähes kaikki romanikulttuurin tavat. Kunnioittaminen näkyy kaikessa kanssakäymisessä ja kunnioittaminen osoitetaan monin eri tavoin. Vanhemmat ihmiset syövät aina ensimmäisenä, heitä puhutellaan kunnioittavasti ja heitä kuunnellaan. Romaneille tyypillinen tapa pukeutua on myös osoitus kunnioituksesta vanhempia ihmisiä kohtaan. Suku huolehtii yleensä vanhuksistaan itse ja heidät pyritään hoitamaan niin pitkään perheen keskuudessa, kun se on terveydellisistä syistä mahdollista. (Romanomissio, luettu 03.02.2023.)

Romanikulttuurissa pukeutumista pidetään tärkeänä. Romanien, kuten myös muidenkin vähemmistöryhmien "etnisellä", pukeutumisella on kahdenlainen tehtävä. Pukeutuminen on tapojen tuntemista, kunnioittamista ja noudattamista. Pukeutumisella myös viestitään oman ryhmän jäsenille ryhmään kuulumista. (Pulma 2021, 426.) Romaniväestön omaleimaisuutta ja kulttuuria ilmentää vaatetus. Romaninaisen perinteinen puku on näkyvin ulkoinen tunnusmerkki. Nainen itse saa päättää, laittaako hän romanipuvun päälleen ja sen käyttö on vapaaehtoista. Vanhempien romanien läsnä ollessa romaninainen pukeutuu silti kunnioittavasti, vaikka olisikin päättänyt olla pukeutumatta perinteiseen asuun. (Romanomissio, luettu 03.02.2023.)

Oleellisesti romanikulttuuriin kuuluvia käsitteitä ovat kunnioittaminen ja häpeä. Sisällöltään niiden merkitys eroaa verrattuna suomalaisten ymmärtämiin merkitysjärjestelmiin. Ne ovatkin kulttuurisia tunnusmerkkejä, joiden kautta tehdään ero pääväestöön. Kunnioituksesta ja häpeästä voidaan puhua samassa lauseessa ja samassa kontekstissa. Se, mistä häpeä aiheutuu yleensä, on kollektiivisen koodiston rikkominen. Ainoastaan se ei koske rikkojaa vaan myös muita läsnäolijoita. Voimakkaasti häpeällisiin tekoihin liittyy myös häpäisemisen juonne, sillä se, joka koodistoa rikkoo, aiheuttaa häpeän myös omalle suvulleen. Hyvä esimerkki kunnioituksen ja häpeän linkittymisestä on pukeutuminen. Jos on pukeuduttu sopimattomasti vanhempien edessä, pukeutumiskoodin rikkoja ei koe vaan ainoastaan yksilötason häpeää, vaan kaikki, jotka ovat olleet siinä tilanteessa, kokevat tämän saman

häpeän. Häpeällä on siis sekä yhteisöllinen että yksilöllinen ulottuvuus. Kunnioituksen puutetta osoittaa myös sopimaton pukeutuminen vastapuolta kohtaan, koska näin hänet on laitettu häpeälliseen tilanteeseen. (Pulma 2021, 431.)

Suomalaisessa romanikulttuurissa ihmisruumiin hierarkia, epäpuhdas alaosa ja puhdas yläosa, heijastuu liinavaatteiden, vaatetuksen, esineiden ja huonekalujen sekä huoneiden ja tilojen jakamiseen samanlaisilla kriteereillä puhtaisiin ja likaisiin eli epäpuhtaisiin. Käsitteet epäpuhdas ja puhdas korostavat puhtauden ja lian symbolisia ulottuvuuksia. Puhdas on esine, joka on välillisessä tai välittömässä kosketuksessa ihmisruumiin yläosan kanssa, kuten esimerkiksi naisen päähuivi tai miehen hattu, tyynynpäälliset ja tyynyt sekä ruoka-astiat. Puhdas tila on keittiö, jossa valmistetaan ja säilytetään ruoka ja jossa säilytetään astiapyyhkeet, astiat ja pöytäliinat. Epäpuhdas tai likainen on esine tai tila, joka on välillisessä tai välittömässä kosketuksessa ihmisruumiin alaosan kanssa, kuten esimerkiksi alusvaatteet, jalkineet, miehen housut ja naisen hame. Tiloista puhuttaessa taas epäpuhtaita ovat WC, ja talon alakerta, jos sen yläpuolella nuoret naiset ovat kävelleet. Myöskin lattiat ovat epäpuhtaita. (Pulma 2021, 388-389.)

3.2 Romaniperhe

Romanien mielestä perhe on tärkein asia ihmiselämässä. Vanhan romanisanonnan mukaan elää voi ilman rahaa, mutta ilman perhettä ei. Tämän ansiosta on pystytty säilyttämään romanikieli ja -perinteet. Romaniperheessä kunnioitus on yksi olennaisimpia arvoja. Kunnioitusta on osoitettava erityisesti vanhempia, heikompia ja sairaita kohtaan. Kaikilla perheenjäsenillä on oma roolinsa ja tehtävänsä jo pienestä pitäen. Pojat ja tytöt kasvatetaan eri tavoilla. Romanikulttuurissa tyttöjen koulunkäynti ei ole yhtä tärkeää kuin poikien. Tämä johtuu siitä, että tytöistä odotetaan tulevan ajan mittaan vaimoja ja äitejä. Poikien tulisi tulevaisuudessa ansaita elanto perheelle ja itselleen. (Heikinheimo 2015, 62.)

Romaniperheessä tietystä iästä alkaen lapsi on perheenjäsenenä täysivaltainen, mikä tarkoittaa sitä, että lapsen mielipidettä kuunnellaan ja kunnioitetaan. Mikäli lapsi ei halua mennä enää kouluun, toivotaan romaniperheessä huomioon. Romanilapsien annetaan yleensä vain rajoitetusti tutustua ei-romanien kulttuuriin, etteivät he saisi vieraita vaikutteita. Romanikulttuurissa ei ole tavatonta, että lapset ovat koulussa vain pieninä, jonka jälkeen opiskelu tapahtuu kotona. Tämä voi aiheuttaa sen, että monilla romanilapsilla on vaikeuksia kirjoittamisessa ja lukemisessa. Lapsen kasvattaminen on kollektiivista romaniyhteisössä ja erityisesti naisilla voi olla erilaisia "vastuurooleja" muitakin kuin omia lapsiaan kohtaan. (Heikinheimo 2015, 62, 142.)

3.3. Romaneihin kohdistunut syrjintä

Heikinheimon (2015, 8) mukaan romanien asema ei ole Suomessakaan vielä hyvä, koska avointa rasismia on edelleen olemassa. Esimerkiksi kouluissa romanilapset ovat edelleen valtaväestöä useammin potentiaalisia koulupudokkaita. Toki Suomessa on saatu hyvääkin aikaan romaneihin kohdistuen: romanien asutusohjelma, eri kuntien romanityö, romanien omat kansalaisjärjestöt sekä ylipäänsä romanikulttuurin esilletulo.

Romaneihin ei alun perin ole suhtauduttu kielteisesti. Romaneilla oli yhteiskunnassa oma roolinsa heidän erityisten kykyjensä ansiosta. Olosuhteiden pakosta osasta romaneista tuli rikollisia, jolloin romanien maine kärsi ja kirkonkin asenne romaneja kohtaan muuttui todella kielteiseksi. Romaneihin on yhdistetty kiertolaisuus ja heitä on syytetty asettumasta aloilleen sekä hankkimasta tai rakentamasta taloa. (Heikinheimo 2015, 46.)

Suomessa romaneita syrjittiin eri tavoin erityisesti 1700-1800 luvulla. Heitä syytettiin irtolaisuudesta. Romaneista moni oli Ruotsin armeijan palveluksessa, mikä suojasi heitä. Romanien kiertämistä ei suvaittu Suomessakaan eikä heidän annettu ostaa maata tai hankkia itselleen torppari- tai työsopimuksia. Suomen itsenäistymisen jälkeen kaikki romanit saivat eduskunnan päätöksellä maan kansalaisuuden. Toisen maailmansodan aikana romanit osallistuivat Suomen sotaponnistuksiin mm. huolehtimalla armeijan hevosista. Sodan ollessa käynnissä romanien syrjintää ei ollut, mutta kun sota loppui, syrjintä alkoi uudelleen. Suomessa romanien koulutus oli pitkään ongelma ja on osittain sitä vieläkin. Romanien on ollut vaikea saada korkeampaa opetusta. Romaneille on kuitenkin järjestetty ammattiin johtavia erityiskursseja ja nämä ovat olleet suosittuja heidän keskuudessaan. (Heikinheimo 2015, 48-49.)

Oikeastaan vasta aivan viime vuosikymmeninä romaneihin on alettu suhtautua ei-romanien taholta tasapuolisemmin ja asiallisemmin. Yhteistyö romanien ja valtaväestön välillä on ollut vaikeaa, koska epäluulot ja ennakkoluulot ovat olleet puolin ja toisin niin suuret. Tosiasia on myös se, että romanien suhtautuminen ei-romaneihin on ollut perinteellisesti kielteinen ja torjuva. (Heikinheimo 2015, 200-201.)

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tutkimusmenetelmäksi opinnäytetyöhömmme valikoitui kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus ja haastattelumuodoista opinnäytetyöhömmme valikoitui teemahaastattelu. Haastattelujen suhteen luotiin tarkka suunnitelma, jolla varmistettiin se, että pystyimme suorittamaan laadukkaat ja kattavat haastattelut, eikä meidän tai haastateltavien henkilöiden aikaa käytetä enempää kuin on tarpeen. Kaikki haastattelut järjestettiin siten, että haastateltavat pysyvät tunnistamattomina. Henkilötietoja ei käsitellä haastatteluissa ja suunnittelimme kysymykset niin, että ne noudattavat poliisin salassapitosäännöksiä. Mikäli haastatteluissa olisi tullut ilmi poliisin teknisiä- tai taktisia menetelmiä, ne jäivät tietysti työssämme käsittelemättä.

Saimme tutkimusluvan opinnäytetyöhömmme Oulun poliisilaitokselta joulukuussa 2022. Toteutimme haastattelut kasvokkain henkilökohtaisesti henkilöhaastatteluina joulukuussa 2022 ja tammikuussa 2023. Koimme, että haastattelut on parasta tehdä kasvokkain, jotta vuorovaikutus haastateltavien ja meidän tutkijoiden välillä olisi paras mahdollinen. Haastattelujen avulla saatiin myös tutkittavasta asiasta tietoa sellaisilta haastateltavilta, joilla on näkemystä ja kokemusta tutkimuksemme aiheeseen liittyen. Tällä varmistimme myös sen, että meidän kysymyksissämme ei päässyt syntymään epäselvyyksiä, vaan pystyimme tarvittaessa tarkentamaan kysymystä haastateltaville.

4.1 Kvalitatiivinen tutkimus

Hirsjärvi ym. (2007) toteaa kirjassaan ”Tutki ja Kirjoita” seuraavasti: ”Lähtökohtana kvalitatiivisessa eli laadullisessa tutkimuksessa on todellisen elämän kuvaaminen”. Laadullisessa tutkimusmenetelmässä on tarkoitus tutkia kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Tutkijalla on jonkinlaiset ”arvolähtökohdat” ja niistä on vaikea irrottautua. Nuo arvot muovaavat sitä, kuinka tutkija pyrkii ymmärtämään tutkimaansa ilmiötä. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyrkimyksenä on tuoda ilmi tosiasioita tai paljastaa niitä, ei todentaa jo voimassa olevia väittämiä. (Hirsjärvi ym. 2017, 156-157.)

Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimusmenetelmä nousee hyväksi vaihtoehdoksi silloin, kun ilmiötä ei tunneta vielä niin hyvin eikä ole teorioita, jotka selittäisivät suoraan tutkittavana olevaa asiaa. Erona kvantitatiiviseen tutkimusmenetelmään kvalitatiivisen tutkimuksen tavoitteena on ilmiön kuvaaminen, ymmärtäminen ja tulkinnan tekeminen. Kvalitatiivisessa tutkimusmenetelmässä on pyrkimyksenä ilmiön syvällinen ymmärtäminen. (Kananen 2017, 32-35.)

Laadullisessa tutkimusmenetelmässä jokainen kertomus on totta ja edustajana sellaisenaan laadullisessa tutkimuksessa. Näistä kertomuksista on hyötyä, sillä perehtyessään näihin tarinoihin voi tutkija tai opiskelija saada laaja-alaisen näkemyksen aiheesta. Kvalitatiivinen tutkimus on tiedon hankintaa

kokonaisvaltaisesti ja aineisto kerätään todellisissa ja luonnollisissa tilanteissa suosien ihmistä tiedon keruun välineenä. Tutkijalla on tavoitteena kvalitatiivisessa tutkimuksessa paljastaa odottamattomia seikkoja. Lähtökohta ei siis ole teorian tai edes hypoteesien testaaminen vaan aineiston monipuolinen ja tarkka, yksityiskohtainen tarkastelu. Laadullisessa tutkimusmenetelmässä suositaan metodeja, joissa tutkittavien näkökulmat pääsevät esille. Esimerkiksi teemahaastattelu, jota käytimme tässä opinnäytetyössä, on tällainen metodi. Muita samankaltaisia metodeja ovat mm. osallistuva havainnointi, ryhmähaastattelut sekä erilaisten dokumenttien ja tekstien diskursiiviset eli loogisesti etenevät analyysit. (Hirsjärvi ym. 2017, 158, 160.)

Kvalitatiivisen tutkimuksen piirteitä on lisäksi se, että kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti, ei satunnaisotoksen menetelmää käyttäen. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkimussuunnitelma muokautuu tutkimuksen edetessä ja tutkimus toteutetaan joustavasti ja mikäli tarve, suunnitelmia voi muuttaa olosuhteiden vaatimalla tavalla. Kvalitatiivisen tutkimuksen tarkoituksena on käsitellä tapauksia ainutkertaisina ja aineiston tulkinta tapahtuu sen mukaisesti. (Hirsjärvi ym. 2017, 160.) Meille oli jo opinnäytetyömme alusta asti selvää, keitä tulimme haastattelemaan tutkimustamme varten. Valitsimme haastateltavat tarkoituksenmukaisesti.

4.2 Teemahaastattelu

Meidän opinnäytetyömme tiedonkeruumenetelmäksi valikoitui teemahaastattelu. Hirsjärvi ym. 2001 toteaa kirjassaan ”Tutkimushaastattelu, teemahaastattelun teoria ja käytäntö” seuraavanlaisesti: ”Haastattelu on käytetyimpiä tiedonkeruumuotoja”. Haastattelu sopii moniin erilaisiin tutkimustarkoituksiin, koska se on hyvin joustava menetelmä. Siinä ollaan suorassa kielellisessä vuorovaikutuksessa tutkittavan kanssa, joka luo mahdollisuuden suunnata tiedonhankintaa itse tilanteessa. (Hirsjärvi ym. 2001, 34.) Kun haluamme kerätä tietoa, uskomuksia ja käsityksiä tai kun haluamme ymmärtää, miten ihmiset arvottavat tapahtumia ja miksi ihmiset toimivat havaitsemallamme tavalla, on luonnollista keskustella heidän kanssaan. Vapaamuotoiset ja syvälliset keskustelut voivat paljastaa asioita, joita emme muuten välttämättä saisi selville. (Hirsjärvi ym. 2001, 11.)

Teemahaastattelussa käydään läpi ennalta suunniteltuja teemoja ja teemahaastattelu on keskustelunomainen tilanne. Teemahaastattelussa ennalta määrätyt teemat pyritään keskustelemaan kaikkien tutkittavien kanssa, mutta ihmisten vapaalle puheelle annetaan kuitenkin tilaa. Teemahaastattelu on sopiva haastattelumuoto esimerkiksi silloin, kun halutaan tietoa vähemmän tunnetuista asioista ja ilmiöistä. (Saaranen-Kauppinen & Puusniikka 2006.) Lähtökohtaisesti tutkimushaastattelut koostuvat haastattelijan laatimien kysymysten ja haastateltavan vastauksien varaan. Tällainen kysymys-vastaus-kuittaus-rakenne on tyypillistä haastattelutilanteen osallistujille, kun he rakentavat keskustelusta haastattelutilanteen. (Ruusuvuori & Nikander 2017, 267.)

Osallistuminen haastatteluihin oli jokaiselle haastateltavalle vapaaehtoista ja jokainen haastateltava sai tutustua kysymyksiin ennalta. Laadimme ennalta kysymykset tukemaan sitä, että saamme vastaukset tutkimusongelmiimme. Olimme avoimia sille, että kysymyksiä voi syntyä lisää, kun haastattelutilanne etenee. Jokaiselle haastateltavalle esitettiin teemoittain samankaltaiset kysymykset, mutta eri näkökulmista, koska haastattelimme opinnäytetyötämme varten sekä poliiseja että romaneja. Nauhoitimme kolme haastattelua, josta sovimme haastateltavien kanssa etukäteen. Yhden haastattelun kirjoitimme suoraan puhtaaksi haastattelutilanteessa. Nauhoitetut haastattelut litteroimme eli kirjoitimme puhtaaksi äänitallenteen tekstimuotoon muutaman päivän sisällä haastatteluista. Litterointi oli aikaa vievää, koska ääni ongelmien vuoksi jouduimme kelaamaan useaan otteeseen joitakin haastattelun kohtia. Poimimme haastatteluista vain tutkimuksemme kannalta olennaiset asiat tutkimukseen.

4.3. Aineiston analyysi

Haastattelua, joka kohdistuu teemoihin, on suhteellisen helppo ryhtyä analysoimaan teemoittain. Aineistoa järjestellessä teemojen mukaan, jokaisen teeman alle kootaan kustakin haastattelusta ne kohdat, joissa puhutaan kyseessä olleesta teemasta. Ne teemat, joista haastateltavien kanssa on puhuttu, löytyvät vaihtelevissa määrin ja eri tavoin kaikista haastatteluista. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Nauhoitimme kaikki haastattelut yhtä lukuun ottamatta. Haastattelujen nauhoittamisesta sovimme haastateltavien kanssa etukäteen. Haastattelujen nauhoittaminen mahdollisti meille sen, että pysyimme keskittymään haastattelutilanteessa itse vuorovaikutustilanteeseen, emmekä niinkään muihinpanojen tekemiseen. Romanien haastatteluissa ja toisen poliisin haastattelussa olimme molemmat henkilökohtaisesti paikalla. Toisen poliisin haastattelutilanteessa toinen meistä oli paikalla henkilökohtaisesti ja toinen etäyhteyden välityksellä.

5 TUTKIMUSTULOKSET

Tässä osiossa käymme läpi haastattelujen avulla saatua aineistoa. Ensin käymme läpi romanihaastatteluvien kokemukset ja sen jälkeen poliisihaastatteluvien kokemukset. Emme käytä tutkimukssamme kenenkään haastatteluvien nimiä eikä kenenkään haastatteluvan henkilötiedot tule esille. Käytämme haastatteluvista nimityksiä haastattelava A (romanihaastattelava), B (romanihaastattelava), C (poliisihaastattelava) ja D (poliisihaastattelava).

5.1 Romanian kokemukset kohtaamistilanteista

Aloitimme haastattelun kysymällä, minkälaisien tilanteiden yhteydessä romanit ovat olleet poliisien kanssa tekemisissä. Haastattelava A vastasi, että on ollut monenlaisia tilanteita, joiden yhteydessä hän on ollut poliisien kanssa tekemisissä. Joko hän oli itse ollut syylistynyt johonkin rikokseen tai sitten joku hänen omaisistaan on ollut poliisin huostassa. Haastattelava B taas vastasi, että siitä on jo aikaa, kun hän on omien tekemisiensä takia ollut poliisin kanssa tekemisissä, mutta on nykyään ollut poliisien kanssa tekemisissä, jos esimerkiksi romaneja on ollut putkassa.

“Sitä on oltu monenlaisissa tilanteissa, joko on ite ollu syylistynyt rikoksiin tai sitten joku omainen on ollut poliisin huostassa.” (Haastattelava A)

Puhuttaessa siitä, miten romanit ovat kokeneet kohtaamisensa poliisin kanssa yleisellä tasolla, molemmat haastattelavat olivat sitä mieltä, että heidän asuinpaikkakunnallaan ja sen lähialueilla heidän kohtaamiset poliisin kanssa ovat olleet asiallisia. Haastattelava B vastasi, että näin ei kuitenkaan aina ole ollut. Haastattelava B vastasi, että ennen poliisit käyttäytyivät jopa rasistisesti romaneja kohtaan, mutta oli kuitenkin sieltä mieltä, että nykyään asiat ovat ehdottomasti paremmin.

“Jos tuli jotain riitatilanteita, jossa saattoi ihan valtaväestössäkkin olla se vika, ja kun poliisi tuli siihen paikalle, niin ei ne saattanut tälle valtaväestön porukalle tehdä mitään, vaan aina me (romanit) oltiin niitä syyllisiä. Käyttivät silloin sitä valtaa kyllä todella väärin. Huomas sen, että ne todellakin oli rasisteja. Se puheen käyttökin meitä vastaan oli todella törkeätä.” (Haastattelava B)

Haastattelava A oli sitä mieltä, että kohtaamistilanteissa on kehitettävää puolin ja toisin. Haastattelava A toivoo, että poliisi ei heti leimaisi kohtaamistilanteessa romania “pahaksi” vaan, että jokainen romani kohdattaisiin ilman mitään ennakkoluuloja. Haastattelava B vastasi, että hänen mielestään po-

liisilla on varmasti kohtaamistilanteissa silmää sille, kuka on tilanteessa vilpillinen ja kuka ei. Haastateltava A nosti kehityskohteeksi tilanteen, jossa nuori mustalainen on ongelmassa. Näissä tilanteissa hänen mielestään olisi hyvä, että vaikean tilanteen ratkomiseksi voisi paikalle ottaa esimerkiksi suvun vanhimman tai porukan vanhimman. Haastateltava A vastasi, että tämä voisi auttaa tilanteen raukeamista.

“Nähtäis, että ihminen on tavallinen ihminen. On semmosia ihmisiä jotka ei tee pahaa, mustalaisiakin, niin ois joku konsti millä nähtäis, että tää kaveri onkin ihan “normaali”. Että tää kaveri ei oo paha.” (Haastateltava A)

Kysyttäessä, miten hyvin romanien mielestä poliisit tuntevat romanikulttuurin, olivat molemmat haastateltavat sitä mieltä, että parannettavaa on. Haastateltava A vastasi, että poliisissa on varmasti yksilöitä, jotka tietävät paljon romanikulttuurista. Haastateltava A nosti esille sen, että poliisin olisi hyvä tietää esimerkiksi romanien pukeutumiseen liittyen se, että vanhemman romanin edessä nuorempi romani saisi olla asiallisesti puettuna. Haastateltava A oli sitä mieltä, että näin välttyttäisiin väärinkäsityksiltä. Haastateltava B vastasi, että vaikka eletäänkin 2000-lukua, ei poliisilla yleisesti ole hänen mielestään riittävää tietämystä romanikulttuurista. Haastateltavan B mielestä olisi tärkeää, että henkilöt, jotka työskentelevät poliisissa, tutustuisivat romanikulttuuriin. Haastateltava B oli sitä mieltä, että romanikulttuurin tunteminen helpottaisi poliisin ja romanien välisiä kohtaamisia.

“On ollut jotain kohtaamisia, missä poliisi ei välttämättä ymmärrä sitä, että jos tuohon tulee vanhempia ihmisiä ja siinä heillä kiinniotettu ei ole esimerkiksi pukeutunut asianmukaisesti, niin voi olla, että poliisi luulee tässä tilanteessa ihan jotain muuta, jos tämä kiinniotettu koittaa esimerkiksi piiloutua tältä vanhemmalta ihmiseltä. Että kyllä siellä on semmosia asioita, joita poliisin ois hyvä tietää siellä kentällä.” (Haastateltava A)

Haastateltavat A ja B olivat yhtä mieltä siitä, että siitä olisi helpotusta romanien ja poliisin välisiin kohtaamisiin, jos poliisilla olisi paremmin tietoa romanikulttuurista. Haastateltava A oli sitä mieltä, että poliisin oli hyvä tietää romanikulttuurista se, että jos sukujen kesken on menneisyydessä tapahtunut jotain, mikä aiheuttaa riitaa, niin heidän samoihin paikkoihin tai tiloihin laittaminen on vaarallista. Haastateltava B oli sitä mieltä, että jos tällaisia ihmisiä laitetaan samoihin poliisilaitoksiin, se voi aiheuttaa kohtauksia, jotka ovat myöhemmin peruuttamattomia.

“Jos sattuu olemaan jollain toisella suvulla toisen suvun kanssa menneisyydessä joitain sattuneita asioita, niin niiden ihmisten kohtaaminen ja samoihin paikkoihin tai tiloihin laittaminen on vaarallista.” (Haastateltava A)

Haastateltava B otti esille romaninuoret ja sen, että olisi tärkeää, että romaninuoret voisivat kokea, että poliisi kohtelisi heitä samanarvoisina kuin valtaväestön nuoria. Haastateltava B korosti jälleen romanikulttuurin tuntemista tässä asiassa. Haastateltava B oli sitä mieltä, että kulttuurin tuntemisesta olisi myös hyötyä, kun kohdataan romaninuuria.

“ Ja se on tärkeää, että sitä meidän kulttuuria tuntee, niin osaa sitten sitä kautta sitä nuortakin lähestyä. Se on tärkeää, että nämä romaninuoret, koska niitähän on siellä valtaväestön keskellä, että romaninuoret ymmärtää ja he näkevät sen että heitä pidetään samanarvoisina, kun poliisi heitä kohtaa, vaikka olisi minkälainen tilanne.” (Haastateltava B)

Haastateltavista molemmat pitivät tärkeimpänä asiana kohtaamistilanteissa sitä, että kohdattaisiin toinen toisemme ihmisenä. Haastateltavat pitivät myös tärkeänä sitä, että kohtaamistilanteissa vallitsisi molemminpuolinen kunnioitus. Haastateltava A vastasi, että esimerkiksi romaninuoret opetetaan siihen, että kunnioitetaan sitä ihmistä, kenelle puhutaan. Haastateltava A oli sitä mieltä, että niissä tilanteissa, joissa ollaan poliisin kanssa tekemisissä, pitää antaa kunnioitus poliisille ja auktoriteetti pitää hänen mielestään tietenkin olla poliisilla. Sekä haastateltava A että haastateltava B olivat sitä mieltä, että on erityisen tärkeää, että yksilö otettaisiin yksilönä huomioon jokaisessa kohtaamistilanteessa.

“Kohtaa ihmisen ihmisenä. Kun romani huomaa, että poliisi kohtaa romanin ihmisenä, niin sitä poliisia kohtaan herää kunnioitus. Joskus olen itsekin ollut hankala poliisia kohtaan, kun olen huomannut että he käyttävät valtaansa väärin. Mutta muistan tilanteita, jossa on ollut yksi poliisi, joka kohteli meitä niin kuin muutakin valtaväestöä. Aina, kun se yksi poliisi tuli tilanteeseen, oli tilanne sitten minkälainen tahansa, me käyttäydyttiin ja kunnioitettiin sitä poliisia.” (Haastateltava B)

Kun kysyimme, onko haastateltavien mielestä romaneilla ennakoluuloja poliiseja kohtaan, olivat molemmat haastateltavat sitä mieltä, että ennakoluuloja on. Haastateltava A nosti esiin sellaisen asian, että romanien keskuudessa vallitsee ajatus siitä, että romaninuuria kohdellaan valtaväestön nuoria huonommin. Haastateltava B oli myös sitä mieltä, että romanien keskuudessa vallitsee sellainen yleinen ajatus, että poliisit käsittelevät romaniasiakkaita huonommin. Haastateltava B oli kuitenkin sitä mieltä, että heidän asuinalueellaan romanikansaa kunnioitetaan.

“On, esimerkiksi sellainen, että romaninuuria käsitellään huonommin. En voi kuitenkaan puhua meidän alueesta, se tapahtuu ihan jossain muualla. Se on vähän ristiriitaista, kun täällä voi esimerkiksi tervehtiä vapaa-ajalla olevaa poliisia, joka tulee vastaan kaupassa.” (Haastateltava A)

Kun kysyimme, pystyvätkö haastateltavien mielestä romanit luottamaan poliisiin Suomessa, haastateltava A vastasi, että hän ainakin luottaa. Haastateltava B vastasi, että varmasti yksilönä pystytään luottamaan. Haastateltava B oli sitä mieltä, että kuitenkin isoimmissa paikoissa on varmasti epäluuloa luottamuksen suhteen. Molemmat haastateltavat kokivat erittäin tärkeäksi se, että heidän alueellaan on poliisi, johon voi ottaa yhteyttä ongelmatilanteissa. Haastateltava B oli sitä mieltä, että sitten kun hankalia tilanteita tulee eteen, esimerkiksi joku romani tekee rikoksen, tilanteet on helpompi hoitaa romanien näkökulmasta, kun tietää, että tämä kyseinen poliisi on rehellinen.

“ Olen kyllä näyttänyt sen tälle poliisille. Monta on nähty ja monenlaisia tilanteita on ollut. Tämä poliisi on antanut vähän niin kuin isällisiä neuvoja ja kieltänyt tekemästä jotain, kun on tuolla kylillä liikkunut. On auttanut vähän kuin kulkemaan oikeaan suuntaa, jos on ollut tarve. Tekemisellä ja puheella näyttänyt sen. Jos jotain on sovittu, niin se on pitänyt. Että jos on sanottu, että huomenna pitää mennä kuulusteluun niin ei ole ikinä tullut sellaista estettä, etteikö sinne olisi mennyt.” (Haastateltava A)

Kysyttäessä siitä, syrjiikö poliisi Suomessa romaneja, molemmat haastateltavat sekä A että B vastasivat, etteivät ole moneen vuoteen kohdanneet syrjintää heitä kohtaan poliisin toimesta heidän asuinalueellaan. Kuitenkin, haastateltava A oli sitä mieltä, että syrjintää tapahtuu muualla Suomessa.

“Kyllä ne Etelä-Suomessa syrjii... Meidän alueella en ole kokenut syrjintää (Haastateltava A)

5.2 Poliisien kokemukset kohtaamistilanteista

Aloitimme haastattelun kysymällä, kuinka kauan haastateltavilla on työuraa poliisissa takana. Haastateltava C kertoi olleensa 30 vuotta poliisin töissä ja työskennellyt alusta lähtien valvonta- ja hälytyssektorilla. Haastateltava D kertoi olleensa 23 vuotta poliisina; työuran alussa valvonta- ja hälytyssektorilla yhteensä kahdeksan vuotta, jonka jälkeen hän on siirtynyt rikostorjunnan puolelle ja työskennellyt kahdessa eri tutkintaryhmässä.

Kysyttäessä sitä, kuinka paljon haastateltavat ovat olleet työnsä puolesta tekemisissä romanihenkilöiden kanssa, haastateltava C vastasi olleensa romanien kanssa tekemisissä työuran alusta lähtien. Haastateltava C kertoi, että alueen romanit ovat antaneet haastateltava C:lle nimityksen ”romaniyhdyshenkilö”. C kertoi haastattelussa, että oli uran alkuvaiheessa ollut partiossa vanhemman kollegansa kanssa, joka tunsi paikkakunnan romanisuvun ja sitä kautta myös haastateltava C tuli enemmän tutuiksi alueen romanien kanssa ja nyt tilanne on se, että romanit kutsuvat haastateltava C:tä

“romaniyhdyshenkilökseen”. Haastateltava C kertoi, että tuntee alueen romanisuvun lapsista isovanhempiin ja on nähnyt 30 vuoden työuran aikana, kun nämä romaniperheen lapset ovat kasvaneet aikuisiksi.

“Minua ei oo siis nimetty, vaan he ovat nimenneet minut heijän puolelta. Pojat oli pieniä ja ne kasvo, tuli murrosikään ja niillä oli oma sapelienkolistelu aika ja siitä se meijän tuttavuus sitten kasvoi...” (Haastateltava C)

Haastateltava D puolestaan muistaa aivan uran alkuvaiheilta valvonta- ja hälytyssektorilta jo kohtaamisia romanihenkilöiden kanssa. Haastateltava D kertoi, että kuitenkin eniten romanihenkilöiden kanssa on tullut kohtaamisia rikostutkinnan puolella työskennellessä, viimeisen viiden vuoden aikana. Haastateltava D kertoi kokevansa, että työskennellessään valvonta- ja hälytyssektorilla romanien kohtaamiset olivat yksittäisiä, nopeita ja kiireellisiä, enemmän “virkamiesmäisiä”. Haastateltava D kertoi, että tutkinnan puolella kontakti samaan ihmiseen on pidempi ja esimerkiksi kuulustellessa syntyy “syvempi yhteys” asiakkaaseen, kuin mitä kenttätöissä esimerkiksi sakkoa kirjoittaessa. Haastateltava D kertoi, että tutut romaniasiakkaat saattavat soittaa kuulumisia ja pitävät suhdetta näin yllä tuttuun poliisiin. Haastateltava D koki myös, että romanien kanssa luottamussuhde rakennetaan olemalla oma persoona.

“Romanien kans pitää pystyä se luottamussuhde rakentamaan ja se tulee mielestäni sillä, että olet oma persoona ja teet omana itsenäsi ja sillä persoonalla työtä. Romanit on semmosia luonnonlapsia.” (Haastateltava D)

Puhuttaessa romanikulttuurista, kävi ilmi, että kumpikaan poliisihaastateltavista ei ollut erikseen opiskellut romanikulttuuria. Haastateltava C kertoi, että on oppinut romanikulttuurin “pääsäännöt” romanien itsekertomana ja käytännön kautta. Romanikieltä haastateltava C ei ole koskaan opetellut, vaikka romanit olisivat joskus sitä hänelle opettaneetkin. Haastateltava C totesi haastattelussa, että poliisin olisi hyvä tietää romanikulttuurista ja heidän tavoistaan, esimerkiksi pukeutumisesta.

“Jos poliisille tulee tilanne, jossa on kiinniotto johonkin nuorempaan henkilöön välttämättömän, ja siellä on vanhempaa romanihenkilöä paikalla, niin meijän pitäis ymmärtää tai hänelle antaa se mahdollisuus pukia niinsanottu edustuspuhka, kun hän menee siitä vanhempien romanien ohi. Kuin että se vietäs heti väkisin sinne autoon, että sillä ei oo vaatetusta kunnolla, niin se on varma väkivaltainen vastustaminen, se on niin suuri se häväistys tai häpiä niille, että ne takuulla lyö vastaan siinä.” (Haastateltava C)

Haastateltava D kertoi haastattelussa oppineensa tuntemaan romanikulttuuria työnsä kautta, romanien itse kertomana ja kanssakäymisellä. Haastateltava D kertoi, että romanit tuovat itse kulttuuria

esille avoimesti ja kertovat tavoistaan, etenkin jos niistä kysyy romaneilta. Hän kokee, että romanit eivät ”tuputa” omaan kulttuuriaan, mutta kertovat kyllä avoimen innokkaasti siitä kysyttäessä.

”Vaikea sitä on opiskella, kuulopuheilla oon oppinut ja kanssakäymisellä romanien kanssa.” (Haastateltava D)

Kysyttäessä sitä, millaisia kohtaamisia poliiseilla on ollut romaneiden kanssa ja millaisissa asioissa romanit ovat heihin yhteydessä, haastateltava C vastasi, että kaikissa asioissa. C kertoi, että romanit ottavat häneen yhteyttä, jos heillä on vaikea paikka missä päin Suomea tahansa. Haastateltava C kertoi, että on antanut itse romaneille mahdollisuuden, että häneen voi olla yhteydessä milloin vain.

”Oon antanu heille mahdollisuuden, että minuun voi olla yhteydessä 24/7.” (Haastateltava C)

Haastateltava D kertoi olevansa romanien kanssa tekemisissä pääosin kuulusteluissa, joiden kautta he ovat tulleet toisilleen tutuiksi. Haastateltava D kertoi haastattelussa, että romanit ovat häneen yhteydessä kuulustelujen jälkeen, vaikka kaikki ”viralliset” asiat on jo hoidettu. D kertoi kokevansa, että on romaneille ”linkkinä”, kun he haluavat hoitaa poliisin kanssa asioita tai saattaa poliisin tietoon jotain. Haastateltava D kertoi tekevänsä myös ennaltaehkäisevää työtä romanien kanssa, auttamalla heitä rikosprosessin edetessä: esimerkiksi tutkintavankeuden kestäessä pitkään, antamalla neuvoja ja apua arjen asioiden helpottamiseen.

”Kyllä mä niille vastaan, vaikka vapaa-ajallakin. Tää on semmonen työ, että tässä pitää itekin olla sinnepäin aktiivinen. Olla kiinnostunut heidän asioista ja liikkeistä, jos haluaa, että yhteistyö toimii.” (Haastateltava D)

”Oon jeesannut niitä, jos se vaan on mahdollista” (Haastateltava D)

Yhtenä kysymyksenä kysimme poliisihaastateltavilta sitä, onko poliiseilla romaneja kohtaan ennakkoluuloja. Haastattelussa tuli ilmi, että molemmat poliisihaastateltavat kokivat, että yleisesti poliiseilla on ennakkoluuloja romaneja kohtaan. Haastateltava C:n kokemuksen mukaan sillä alueella, missä hän toimii poliisina, poliisien ja romanien välit ovat normaalia paremmat. Haastateltava D pohti haastattelussa ennakkoluulojen muodostuneen pitkän ajan kuluessa. D:n mukaan romaneilla on erilainen käsitys siitä, mitkä lait koskevat heitä ja mitkä eivät.

”Siinä on tietynlainen kunnioitus, molemmin puolin, se on täällä astetta parempi varmaan ku muualla.” (Haastateltava C)

”Huijaukset on aina kuulunut niiden kulttuuriin, ne kasvaa siihen ja pitää sitä normaalina.” (Haastateltava D)

Haastatteluissa kävi ilmi, että Oulun poliisilaitoksen alueella ei ole virallista romanien ja poliisien välistä yhteistyötä. Kysyttäessä siitä, onko poliisien ja romanien välisessä yhteistyössä tapahtunut jotain muutosta haastateltavien työuran aikana C vastasi, että yhteistyö ja luottamus on kasvanut hänen pitkän poliisiuransa aikana. C kertoi haastattelussa kokevansa, että romanit arvostavat poliisia nykyään enemmän kuin ennen ja luottamus puolin ja toisin on kasvanut. Haastateltava D taas vastasi, että aiemmin tieto on mennyt perille aina suvun vanhimman kautta, mutta nykypäivänä hoidetaan enemmän henkilökohtaisesti asioita eikä haluta "sotkea" ylimääräisiä henkilöitä omiin juttuihin.

"Mielestäni romanikulttuuri ei oo enää sitä, että aina menee tieto perille sen suvun vanhimman kautta." (Haastateltava D)

Yhtenä tutkimuskysymyksenä halusimme selvittää, onko poliisien ja romanien välisessä yhteistyössä kehitettävää ja jos on, niin mitä. Haastateltava C oli sitä mieltä, että poliiseilla pitäisi olla enemmän tietoa ja koulutusta romanien kulttuurista, arvoista ja tavoista. C painotti myös ensikohtaamisen merkitystä ja tietynlaista kunnioitusta romaneja kohtaan poliisien puolelta.

"Ensimmäinen kohtaaminen on tärkeä. Jos heti ollaan toisten varpailla ja tukkanuottasilla, niin se kitkan poistuminen, se on pitkä prosessi." (Haastateltava C)

"Se helpottais, kun tietäis heidän tavat. Ei se välttämättä oo heiltä semmosta v-mäistä käyttäytymistä, se on se heidän oma tapansa." (Haastateltava C)

Haastateltava D taas koki, että yhteistyö ja kohtaamiset romanien kanssa sujuu, kun on selvät pelisäännöt ja asioista puhutaan suoraan molemmin puolin. D on kokenut työssään, että romanit pitävät esimerkiksi aikatauluista hyvin kiinni ja jos eivät pääse esimerkiksi tulemaan kuulusteluun tiettyyn aikaan, niin he kyllä ilmoittavat asiasta. Haastateltava D koki, että romanit kunnioittavat sovittuja asioita, mitkä on sovittu.

"Niille pitää olla täsmällinen ja välillä vääntää rautalangasta kuinka toimitaan, ettei tule väärinymmärryksiä" (Haastateltava D)

"Romanityö on antoisaa, ne on kyllä persoonia!" (Haastateltava D)

Kysyimme haastateltavilta poliiseilta, että luottavatko romanit heidän mielestään poliisiin. Molemmat haastateltavat olivat sitä mieltä, että romanit eivät luota täysin poliisiin. Haastateltava C koki, että valtakunnallisesti ei olla vielä niin hyvällä tasolla, kuin mitä luottamus on sillä alueella, missä C työskentelee poliisina. Haastateltava D oli myös sitä mieltä, että romanien luottamus poliisiin ei ole 100 prosenttista. D pohti sen johtuvan siitä, että romanit ajattelevat, että heitä ei kohdella samalla tavalla kuin

valtaväestöä. Haastateltava D vastasi, että yksittäisiin poliiseihin, joihin romanit ovat päässeet rakentamaan suhteen, romanit luottavat.

“Ei ne täällä moiti, meillä täällä on asiat kunnossa.” (Haastateltava C)

“Luulen, että on siellä se epäilyksen siemen romanien puolelta. 100 prosentista luottamusta ei ole. Yksittäisiin poliiseihin, joihin he ovat päässeet rakentamaan suhteen, niihin ne luottaa.” (Haastateltava D)

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä luvussa pohdimme haastattelujen avulla saatua aineistoa ja palaamme tutkimuskysymyksiin. Opinnäytetyön tarkoituksena oli saada vastaukset tutkimuskysymyksiin, miten poliisit ja romanit kokevat heidän väliset kohtaamisensa yleisellä tasolla Oulun poliisilaitoksen alueella. Toinen tavoite oli selvittää mahdolliset ennakkoluulot puolin ja toisin sekä sen, pystyvätkö romanit luottamaan poliisiin Suomessa. Rakentavalla tavalla halusimme myös selvittää sen, miten poliisin ja romanien välisiä kohtaamisia voisi kehittää, mikäli kohtaamistilanteissa on siihen tarvetta. Haastattelimme opinnäytetyötämme varten sekä romaneja että poliiseja, joten pohdimme haastattelujen avulla saatua aineistoa sekä romanien, että poliisien näkökulmasta sekä pyrimme löytämään haastatteluista saadusta aineistosta eroavaisuuksia ja yhteneväisyyksiä.

Koemme, että saimme vastaukset tutkimuskysymyksiin kattavasti haastattelujen avulla sekä poliisien että romanien näkökulmista. Tämän lisäksi ajankohtaiset tutkimukset ja teoriaperusta tukivat opinnäytetyötämme tekemistä. Tutkimuksemme avulla saimme selville seikkoja, jotka koemme hyödyksi poliisin työssä. Koemme, että informatiivinen ja opettavainen opinnäytetyömme olisi hyödyksi Poliisiammattikorkeakoulun opetusmateriaalina.

6.1 Kohtaamistilanteet

Poliisit ja romanit kohtaavat toisensa monenlaisten tilanteiden yhteydessä. Joko on kyse siitä, että yksittäinen romanihenkilö on syyllistynyt itse rikokseen, tai sitten joku romanisuvusta on syyllistynyt rikokseen, jonka johdosta joku muu, tai muut romanisuvun jäsenet ovat tekemisissä poliisin kanssa. Ei ole siis olemassa mitään yksittäistä tilannetta, jossa poliisit ja romanit aina kohtaavat toisiaan. Aina kuitenkin kohtaamistilanteissa ei ole kyse siitä, että joku romani olisi syyllistynyt rikokseen ja oltaisiin tekemisissä vain sen vuoksi, että selvitetään rikosta. Jos mietitään asiaa sen kannalta, että yksi

poliisin tehtävistä on ennalta estää rikoksia, on mielestämme tärkeää, että kohtaamistilanteita tulisi romanien kanssa myös muuten, kuin vain ja ainoastaan rikosten selvittämisen yhteydessä.

Haastattelujemme avulla saadusta aineistosta ilmeni, että poliisit ja romanit ovatkin tekemisissä toisensa kanssa myös rikosten selvittämisen ulkopuolella. Toinen poliisihaastateltavista (C) kertoi omassa haastattelussaan, että romanit ovat nimenneet hänet "romaniyhdyshenkilöksi" sillä alueella, jolla hän työskentelee. Hän on työskennellyt poliisissa 30 vuotta ja ollut aina valvonta- ja hälytyssektorilla. Hän on antanut romaneille mahdollisuuden, että häneen voi olla yhteydessä 24/7, joten tätä kautta hän on romanien kanssa tekemisissä kaikenlaisissa asioissa. Molemmat romanit omassa haastatteluissaan toivatkin esille sen, että heidän mielestään on tärkeää, että on poliisi, johon voi ottaa aina yhteyttä ja johon voi luottaa. Romanit vertaavat itseään muuhun valtaväestöön ja voivat kokea, että heitä ei kohdella samalla tavalla kuin muita ihmisiä. Siitä on siis varmasti hyötyä, että romaneilla on tällainen heidän nimeänsä yhdyshenkilö, johon voi ottaa yhteyttä, oli kyse sitten millaisesta asiasta tahansa ja johon he kokevat luottavansa. Kun on olemassa poliisi, joka on aidosti kiinnostunut romanien asioista ja valmis auttamaan heitä, lisää se luottamusta poliisiin.

Toinen poliisihaastateltavistamme (D) kertoi, että hän on ollut romanien kanssa tekemisissä pääosin kuulusteluissa, ja näiden kautta romanit ovat tulleet hänelle tutuiksi. Poliisina hän on työskennellyt 23 vuotta, työuran alussa valvonta- ja hälytyssektorilla ja myöhemmin hän on siirtynyt rikostorjuntaan, jossa hän työskentelee tälläkin hetkellä. Hän on auttanut romaneja, jos se vaan on ollut mahdollista ja on vastannut heille vapaa-ajallakin. On varmasti tärkeää, että poliisi on myös itse aktiivinen romanien suuntaan, jos haluaa, että välit pysyvät hyvänä. Kun poliisina antaa neuvoja romaneille myös esimerkiksi arjen asioihin, niin kuin haastateltava D kertoi antavansa tarvittaessa, on tämäkin omiaan lisäämään luottamusta poliisia kohtaan. Näin romanit voivat taas kokea, että poliisi on oikeasti kiinnostunut heidän asioistaan, yhtä lailla kuin muun valtaväestön asioista.

Molemmat romanihaastateltavat kokivat, että kohtaamiset heidän asuinalueellaan ja sen lähialueilla ovat pääasiallisesti asiallisia poliisien kanssa. Kuitenkaan, näin ei ole aina ollut. Toinen romanihaastateltavista nosti esille asian, että ennen poliisit ovat käyttäneet jopa törkeää kielenkäyttöä romaneja kohtaan. Positiivista on kuitenkin se, että molemmat romanit kokivat, että tänä päivänä asiat ovat paremmin kuin ennen. Varmasti kuitenkin parannettavaa vielä on, mikä kävi myös ilmi haastatteluissa.

Haastatteluista kävi siis ilmi, että kohtaamistilanteet koetaan pääsääntöisesti hyviksi. Kuitenkin, täsmällisyyttä ja välillä myös rautalangasta vääntämistä tarvitaan poliisin puolelta, jotta kohtaamistilanteissa vältytään ristiriidoilta. Kommunikointi pitää olla selkeää ja auktoriteetti pysyä poliisilla. Romanit taas toivoivat, että poliisi ei leimaisi kohtaamistilanteessa romaneita heti "pahoiksi", vaan kohtaamistilanteissa kohdattaisiin aina toinen toisemme ihmisenä ja yksilönä. Ensikohtaamisella on merkittävä

merkitys. Jos olemme heti toistemme kanssa vastakkain, on eripuraa hankala poistaa jatkossa. Tärkeää on, että poliisi kohtaa romaneita niin kuin muitakin valtaväestön jäseniä.

6.2 Ennakkoluulot

Stereotypiat, jotka liittyvät romaneihin ovat enimmäkseen negatiivisia. Huonot kokemukset, yksittäisetkin, ovat synnyttäneet ennakkoluuloja, jotka ovat vahvoja ja vaikeasti muutettavissa. Yhden romanin tekemästä pahasta teosta on tullut ”koko romaniväestön rikos” pääväestön mielikuvissa. (Anttonen 2009, 21.) Sekä molemmat romanit että poliisihaastateltavat olivat yhtä mieltä siitä, että ennakkoluuloja on puolin ja toisin. Molemmat osapuolet siis tiedostavat, että heidän välillään on ennakkoluuloja. Haastatteluista kävi ilmi, että romanien keskuudessa vallitsee ajatus siitä, että heitä ei kohdella samalla tavalla kuin muuta valtaväestöä.

Ihmisten välisissä kohtaamisissa ensivaikutuksella on varmasti merkittävä vaikutus siinä, miten seuraavat kohtaamiset tulevat sujumaan. Jos kohtaamme toisemme vähemmän positiivisessa merkityksessä, voi olla, että seuraavat kohtaamistilanteet tulevat olemaan myös negatiivissävytteisiä. Jos taas kohtaamiset ovat heti ensikohtaamisesta lähtien positiivisia, on todennäköisyys sille suurempi, että ne tulevat myös olemaan sellaisia jatkossakin. Negatiivisen ensivaikutelman muuttaminen positiiviseksi on pitkä prosessi, niin kuin tuli ilmi haastateltava C:n haastattelussa. Tämä vahvistaa ensikohtaamisen merkitystä.

Ennakkoluulot eivät synny hetkessä. Niin kuin toinen poliisihaastateltavista (D) totesi, että ennakkoluulot romanien ja poliisien välille ovat muodostuneet pitkän ajan kuluessa. Voi olla, että yksittäinen romanihenkilö on tehnyt rikoksen, ja leimaamme sen takia koko romaniväestön. Tai romaneille on syntynyt käsitys siitä, että poliisi ei kohtele heitä tasa-arvoisesti sen takia, että jokin yksittäinen kohtaamistilanne ei ole ollut hyvä poliisin kanssa. Poliisina, meidän täytyy kohdella kaikkia tasa-arvoisesti ja tasapuolisesti. Jos yksittäinen tai yksittäiset poliisit kohtelevat esimerkiksi romaneja ennakkoluuloisemmin kuin muuta valtaväestöä, se vaikuttaa varmasti seuraavissa poliisin ja romanien välisissä kohtaamisissa. On tärkeää, että jokainen yksilönä tiedostaa omat ennakkoluulonsa, jos sellaisia on jotain toista ihmistä kohtaan. Näin ollen ennakkoluuloja voi alkaa työstämään ja murtamaan.

Voi olla, että jotkut romanit kokevat, että tietyt lait eivät koske heitä, niin kuin haastateltava D totesi. Tässäkin on kyse varmasti kulttuurillisista eroista. Poliisina meidän tulee valvoa, että ihmiset noudattavat lakeja ja puuttua lainvastaiseen toimintaan. Varmasti yksi ristiriita on siinä, jos romanit eivät koe, että lait koskevat heitä ja poliisi taas puuttuu lainvastaiseen toimintaa, miten voimme ymmärtää toisiamme?

6.3 Luottamuksen kokeminen

Luottamuksesta puhuttaessa, molemmat romanihaastateltavat olivat sitä mieltä, että he pystyvät luottamaan poliisiin. Koemme, että tähän tilanteeseen on päästy sen avulla, että he tietävät, että heidän asuinalueellaan on olemassa poliisi, johon he voivat olla yhteydessä 24/7. Romanihaastatteluista välittyi se, että he todella luottavat tähän poliisiin ja pitävät tätä heidän nimeämäänsä romaniyhdyshenkilöä osittain jopa isällisenä hahmona heille. Luottamuksen kokeminen ei kuitenkaan ole itsestäänselvyys ja niin kuin romanihaastateltavat totesivat haastatteluissaan, että muualla Suomessa eivät romanit välttämättä luota poliisiin. Haastatteluista kävi myös ilmi, että yksilönä romanit voivat luottaa poliisiin, mutta luottamuksen kokemusta ei voi yleistää. Luottamusta aletaan rakentamaan ihmisten välillä pikkuhiljaa, pala palalta. Luottamus syntyy vähitellen, esimerkiksi kun jostain asiasta sovitaan ja molemmat noudattavat sovittua. Jos taas jostain asiasta on sovittu, eikä jompikumpi osapuoli noudata sovittua, on se omiaan vähentämään luottamusta.

On varmasti tärkeää, että pystyttäisiin rakentamaan jonkinlainen luottamussuhde romanien ja poliisien välillä, ja että romanit pystyisivät luottamaan edes yksittäisiin poliiseihin. Toinen poliisihaastateltavista (D) totesikin, että luottamussuhde romanien kanssa pitäisi pystyä rakentamaan. Haastateltava D myös totesi, että luottamussuhde rakennetaan omalla persoonalla ja sillä, että työtä tehdään omana itsenä ja nimenomaan, sillä omalla persoonalla.

Positiivisena asiana, joka haastatteluista ilmeni, oli se, että toinen poliisihaastateltavista, joka työskentelee Jokilaaksojen kenttäjohtoalueella, totesi, että heidän alueellaan asiat ovat varmasti paremmin kuin valtakunnallisella tasolla, kun puhutaan luottamuksesta. Hänen ja romanien välillä luottamus on kuitenkin myös syntynyt pikkuhiljaa tekojen kautta. Kun molemmat osapuolet noudattavat sovittua, yhteistyö toimii. Varmasti luottamuksen kokemisessa kuitenkin poliisien ja romanien välillä on alueellisia eroja. Luottamusta vahvistaa myös haastateltava D:n kokemus, siitä, että romanit hoitavat sovitut asiat ajallaan ja ilmoittavat mahdollisista esteistä.

6.4 Yhteistyön kehittäminen

Yhteistyön kehittämisen kannalta tärkeimmäksi asiaksi nousi esiin se, että poliisilla pitäisi olla enemmän tietoa romanikulttuurista ylipäätään. Haastatteluista kävi ilmi se, että poliisilla ei ole tarpeeksi tietoa romanikulttuurista. Romanihaastateltavat korostivat moneen otteeseen sitä, kuinka tärkeäksi he kokevat sen, että poliisilla olisi enemmän tietoa heidän kulttuuristaan. On varmasti selvää, että mitä enemmän ymmärrämme toisiamme ja mitä enemmän ymmärrystä meillä on esimerkiksi erilaisista kulttuureista, siitä on hyötyä, kun kohtaamme erilaisia ihmisiä.

Vaikka meillä itsellämme virkaura on vasta alkutaipaleella eikä kokemusta poliisin työstä ole vielä liiaksi karttunut, koemme kuitenkin, että eri kulttuurien tuntemisesta on hyötyä, ja se on jopa jokseenkin välttämätöntä, kun poliisina töitä teemme. Poliisi kun kohtaa erilaisia ihmisiä erilaisista kulttuureista ja lähtökohdista päivittäin. Erilaisuus ja erilaiset kulttuurit ovat mielestämme rikkaus. Jotta pystyisimme parhaimmalla mahdollisella tavalla toimimaan erilaisten ihmisten kanssa, meidän tulee ymmärtää heitä ja meillä pitää olla edes jotain tietoa eri kulttuureista.

Toinen poliisihaastateltavista (C) nosti esiin omassa haastattelussaan sen, että poliisilla pitäisi olla enemmän tietoa romaneiden kulttuurista, tavoista ja arvoista. Mielestämme poliisiammattikorkeakoulussa, heti AMK-tutkinnon aikana voisi olla enemmän opetusta liittyen erilaisiin kulttuureihin. Tiedämme, että AMK-tutkinnon aikana on ainakin yksi romaniluento, ennen työharjoittelua. Meidän kursillamme se jäi kuitenkin välistä, koronan takia. Niin kuin edellä jo mainittu, poliisit ja romanit kohtavat toisiaan monenlaisten eri tilanteiden yhteydessä. Koska kohtaamistilanteita on monenlaisia, on tärkeää, että tunnemme romanien kulttuuria. Kulttuurin tuntemisella on varmasti hyötyä, jos esimerkiksi tulee konfliktitilanteita romanien ja poliisien välille. Kulttuurin tunteminen myös helpottaa asioiden selvittelyä.

Haastatteluista kävi ilmi, että täytyy olla myös oma-aloitteisuutta, jos haluaa tuntea romanikulttuuria, ja että romanit ovat kyllä kiinnostuneita kertomaan heidän kulttuuristaan kysyttäessä. Romanien asioista täytyy olla kiinnostunut heidän kanssaan toimiessaan. Kulttuurin asiantuntija ei tarvitse heti olla, vaan kulttuuria oppii pikkuhiljaa sitä mukaa, kun kohtaamisia tulee niin kuin poliisihaastateltavat haastatteluissaan toivat ilmi.

7 POHDINTA

“Opinnäytetyön aihe kannattaa valita niin, että se kiinnostaa kirjoittajaa” (Kananen 2010, 13). Onnistuimme mielestämme hyvin opinnäytetyön tekemisessä. Vaikka prosessi oli pitkä, alkaen syyskuusta 2022 päättyen maaliskuuhun 2023, emme kokeneet tutkimuksen tekemistä stressaavana. Laadimme tuolloin syyskuussa alustavan aikataulun ja suunnitelman työllemme. Pystyimme toteuttamaan sitä suunnitellusti työharjoittelun, opiskelujen ja muun elämän ohessa kuitenkin niin, että opinnäytetyöprosessi pysyi koko ajan mielekkäänä. Jo aihetta valitessa ajattelimme, että aiheen tulee olla sellainen, että se kiinnostaa meitä molempia. Koimme, että kiinnostava aihe motivoi ja innostaa työn tekemisessä. Olemme aidosti sitä mieltä, että meidän molempien mielenkiinto romanikulttuuriin vain kasvoi prosessin edetessä. Kokonaisuudessaan opinnäytetyöprosessi oli opettavainen ja saimme aikaan laadukkaan, informatiivisen ja luotettavan tutkimuksen.

Tutkimuksessa käyttämämme kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimusmenetelmä oli mielestämme juuri oikea menetelmä tutkimukseen. Kvantitatiivinen eli määrällinen ei olisi palvellut tätä tutkimusta, koska meillä oli tavoitteena saada aikaan laadukas ja syvälinen tutkimus. Tiedonkeruumenetelmänä käytimme työssämme teemahaastatteluja, jotka palvelivat tätä tutkimusta hyvin. Kasvokkain tehtävät haastattelut olivat antoisia ja saimme haastatteluhetkistä kerättyä luotettavaa ja laadukasta materiaalia tutkimustamme varten.

Tutkimusta voidaan pitää luotettavana, koska poliisit, joita haastattelimme, olivat olleet työuransa aikana paljon tekemisissä romaneiden kanssa sekä taas romanit, joita haastattelimme, olivat olleet poliisin kanssa tekemisissä useasti elämänsä aikana. Täytyy silti huomioda, että haastattelimme opinnäytetyöhömmme sekä poliiseja saman poliisilaitoksen alueelta, kuitenkin niin, että poliisihaastateltavat työskentelivät eri poliisiasemilla. Myös romanit, joita haastattelimme, asuivat kyseisen poliisilaitoksen alueella. Näin saimme tulokset yhden poliisilaitoksen alueelta. Haastateltavina oli yhteensä neljä: kaksi poliisia ja kaksi romanina. Tämän vuoksi tutkimuksessa ei ole voitu selvittää kaikkien poliisilaitosten alueiden poliisien ja romanien kokemia poliisin ja romaneiden välisiä kohtaamisia.

Hyödyllinen jatkotutkimusaihe voisi olla sellainen, että vertailisi, miten poliisin ja romanien väliset kohtaamiset eroavat toisistaan eri puolilla Suomea vai eroavatko ollenkaan. Meidän poliisihaastateltavat olivat molemmat sellaisia, joilla oli paljon kokemusta romanien kanssa työskentelystä ja he olivat olleet työnsä puolesta paljon romanien kanssa tekemisissä. Pohdimme opinnäytetyön edetessä, että olisi mielenkiintoista tutkia aihetta myös eri näkökulmista. Yksi näkökulmista voisi olla se, että tutkisi myös niiden poliisien kokemuksia, joilla ei vielä ole ehtinyt tulla yhtä paljoa kokemusta romanien kanssa työskentelystä ja jotka eivät työnsä puolesta ole kuin satunnaisesti romanien kanssa tekemisissä. Tällä tavalla olisimme saaneet tutkimustietoa siitä, kuinka vähemmän romanien kanssa tekemisissä olevat poliisit ovat kokeneet kohtaamiset romanien kanssa ja onko ennakkokäsitykset kohtaamisista erilaisia, kuin meidän haastateltavilta poliiseilta, joilla jo ”perustuntuma” romaneista on. Päätimme kuitenkin rajata aihetta ja valitsimme haastateltavat poliisihenkilöt alkuperäisen opinnäytetyösuunnitelmamme mukaan. Näin pysyimme aikataulussa eikä tutkimuksestamme tullut liian laaja, vaan pääsimme paneutumaan asiaan perusteellisesti ja syvällisesti, joka näkyy työn tuloksessa ainoastaan positiivisella tavalla.

LÄHTEET

Haastateltava A: Romanihenkilö. Haastattelu 7.12.2022.

Haastateltava B: Romanihenkilö. Haastattelu 7.12.2022.

Haastateltava C: Poliisi. Oulun poliisilaitos. Haastattelu 7.12.2022.

Haastateltava D: Poliisi. Oulun poliisilaitos. Haastattelu 17.1.2023.

Harisalo, R. & Miettinen, E. 2010: Luottamus - pääomien pääoma. Tampereen yliopistopaino Oy – Juvenes print.

Heikinheimo, M. 2015: Romanit. Tampere. Mediapinta Tampere.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2001: Tutkimushaastattelu – Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki. Helsinki University Press.

Hirsjärvi, S. & Remes, P. & Sajavaara, P. 2007: Tutki ja kirjoita. Helsinki, kustannusosakeyhtiö Tammi.

Kananen, J. 2010: Opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 11. Tampere, Juvenes Print.

Kananen, J. 2017: Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä. Jyväskylä. Suomen yliopistopaino Oy, Juvenes print.

Poliisiammattikorkeakoulu. Poliisiammattikorkeakoulun www-sivut. Poliisin eettinen vala. Luettavissa <https://polamk.fi/eettinen-vala>. Luettu: 16.3.2023.

Poliisiammattikorkeakoulu. Poliisiammattikorkeakoulun www-sivut. Poliisibarometri. Luettavissa: <https://polamk.fi/-/poliisibarometri-suomalaisten-luottamus-poliisiin-on-yha-vahva->. Luettu 03.02.2023.

Poliisi 2023: Poliisin www-sivut. Strategiat. Luettavissa: <https://poliisi.fi/strategiat>. Luettu 08.02.2023.

Pulma, P. 2021: Suomen romanien historia. Helsinki, Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Rasilainen, L. 2018: Monikulttuurisuuden kohtaaminen kansalaisopistossa – koulutusmateriaali 2018. Ennakkoluulot ja stereotypiat. Verkkosivu. Luettavissa: <https://peda.net/kol/foorum/m/mkk/t2kk/ejs/ejs>. Luettu 02.02.2023.

Romanit.fi 2020: www-sivu. Luettavissa: <https://romanit.fi/>. Luettu 05.03.2023.

Romanomissio Ry-kotisivut. WWW-sivu. Luettavissa: <https://romanomissio.fi/>. Luettu 03.02.2023.

Ruusuvuori, J. & Nikander, P., Hyvärinen, M. (toim) 2017: Haastattelun analyysi. Tampere, Vastapaino.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006: Menetelmäopetuksen tietovaranto. KvaliMOTV. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Luettavissa: <<https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/>>. Luettu 09.02.2023

Salonen, A. & Villa, S. 2005: Rasismi ja etninen syrjintä Suomessa 2005. Helsinki, Cosmoprint.

Sisäasiainministeriö & Opetushallitus 2007: Romanin ja poliisin kohdatessa. Opas. Edita Prima Oy, Helsinki.

Sisäministeriö 2018. Polisin ennalta estävän työn strategia 2019-2023. Luettavissa: <https://intermin.fi/documents/1410869/4024872/Poliisin+ennalta+est%C3%A4v%C3%A4n+ty%C3%B6n+strategia+2019-2023.pdf/aee0d1f5-8fc9-fac6-1e60-68c0374e296f/Poliisin+ennalta+est%C3%A4v%C3%A4n+ty%C3%B6n+strategia+2019-2023.pdf.pdf> Luettu: 2.2.2023.

Sosiaali- ja terveysministeriö 2018. Suomen romanipoliittinen ohjelma (ROMPO) 2018-2022. Luettavissa: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160845/03_18_Suomen%20romanipoliittinen%20ohjelma_2018_2022_web.pdf?sequence=1&isAllowed=y Luettu: 1.12.2022.

Suomen romanifoorumi ry. WWW-Sivut. Luettavissa: <https://www.romanifoorumi.fi/romanit-suomessa/romanikulttuuri/romanit-suomessa/>. Luettu: 03.02.2023

Vanhanen, Sari 2021. Poliisi ja romanit – yhdenvertaisuuden ja yhteistyön kysymyksiä. Poliisiammattikorkeakoulu, poliisiammattikorkeakoulun katsauksia 18. Luettavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/506253/POLAMK_Katsauksia18.pdf?sequence=2&isAllowed=y. Luettu 16.12.2022.

LIITE 1: HAASTATTELURUNKO

Romanihenkilöille:

1. Minkälaiden tilanteiden yhteydessä olet ollut tekemisissä poliisin kanssa?
2. Miten olet kokenut kohtaamisesi poliisin kanssa?
3. Miten hyvin mielestäsi poliisi tuntee romanikulttuurin?
4. Onko poliisilla parannettavaa romanikulttuurin tuntemisessa?
5. Onko romaneilla ennakkoluuloja poliiseja kohtaan?
6. Koetko, että kohtaamisissa on ollut jotain kehitettävää puolin ja toisin?
7. Miten kohtaamisia voisi sinun mielestäsi kehittää?
8. Miten poliisi voisi toimia toisin kohtaamistilanteissa?
9. Syrjivätkö poliisit mielestänne romaneita Suomessa?
10. Pystyvätkö romanit luottamaan poliisin toimintaan Suomessa?

Poliisihenkilöille:

1. Kuinka monta vuotta olet toiminut poliisina ja missä tehtävissä?
2. Miten paljon olet ollut romanien kanssa tekemisissä työn puolesta?
3. Kuinka hyvin tunnet romanikulttuurin?
4. Minkälaisia kohtaamisia sinulla on ollut romanien kanssa?
5. Onko poliisilla ennakkoluuloja romaneita kohtaan?
6. Onko Oulun poliisilaitoksen alueella yhteistyötä poliisin ja romanien kesken?
7. Onko virkaurasi aikana tapahtunut jonkinlaista muutosta poliisin ja romanien välisessä kanssakäymisessä?
8. Koetko, että kohtaamisissa on ollut jotain kehitettävää puolin ja toisin?
9. Miten kohtaamisia voisi sinun mielestäsi kehittää?
10. Koetko, että romanit pystyvät luottamaan poliisiin?